МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему **ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ЗАСОБАМИ ПЕРЕВЕРНУТОГО НАВЧАННЯ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0354-а
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Євченко Софія Олександрівна

Керівник д.п.н., проф. Пахомова Т.О.

Рецензент к.п.н., доц. Надточій Н. О.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра англійської філології та лінгводидактики
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація англійська філологія
Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
Надточій Н. О._____
«___»_____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
ЄВЧЕНКО СОФІЇ ОЛЕКСАНДРІВНІ
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) Формування іншомовної компетенції студентів-філологів засобами перевернутого навчання
Керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Пахомова Тетяна Олександрівна, д.п.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ від «20» березня 2025 року № 425-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 9 грудня 2025 року

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту): теоретико-методологічні засади методики навчання іноземних мов у вищій школі, дослідження особливостей використання засобів перевернутого навчання для формування іншомовної комунікативної компетенції у закладі вищої освіти.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
1) визначити суть поняття компетенції та компетентності майбутніх філологів; 2) обґрунтувати доцільність використання засобів перевернутого навчання у формуванні професійної компетенції майбутніх спеціалістів;

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Пахомова Т.О., д.п.н., проф.	30.03.2025	30.03.2025
Розділ 1	Пахомова Т.О., д.п.н., проф.	27.05.2025	27.05.2025
Розділ 2	Пахомова Т.О., д.п.н., проф.	15.08.2025	15.08.2025
Розділ 3	Пахомова Т.О., д.п.н., проф.	11.10.2025	11.10.2025
Висновки	Пахомова Т.О., д.п.н., проф.	15.11.2025	15.11.2025

6. Дата видачі завдання: 30.03.2025

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз	травень 2025	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	липень 2025	виконано
3.	Написання вступу	липень 2025	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	вересень 2025	виконано
5.	Написання практичного розділу	жовтень 2025	виконано
6.	Формулювання висновків	листопад 2025	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	грудень 2025	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2025	виконано
9.	Захист	грудень 2025	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ С.О. Євченко
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ Т.О. Пахомова
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ М.В. Залужна
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 56 стор., 83 джерела, 4 додатки.

Об'єктом дослідження є процес формування іншомовної компетенції студентів-філологів шляхом використання засобів перевернутого навчання.

Предмет дослідження – методика формування іншомовної компетенції студентів-філологів шляхом використання засобів перевернутого навчання.

Мета – розглянути особливості застосування засобів «перевернутого навчання» у процесі професійної підготовки майбутніх філологів.

Теоретико-методологічні засади становлять: положення теорії педагогічної діяльності; теорії взаємодії культур; положення фахової підготовки майбутнього спеціаліста; законодавчі документи з проблеми гуманізації і гуманітаризації освіти та значення державної та іноземних мов у цьому процесі.

Отримані результати: проведення дослідження показало, що використання на заняттях засобів перевернутого навчання та інноваційних технологій підвищує мотивацію студентів до навчання, стимулює студентів до активної мовленнєвої діяльності, дозволяє, з одного боку, індивідуалізувати навчання, з іншого – створити умови для розвитку групової роботи, розвиваючи здатність знайти спільне рішення. Все це, в свою чергу, веде до підвищення рівня сформованості комунікативної компетенції.

Ключові слова: *професійна компетентність; комунікативна компетенція; перевернуте навчання; філологія; інноваційні педагогічні технології; комунікація; мова; іноземна мова та література*

ЗМІСТ

ВСТУП **3**

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ЗАСОБАМИ ПЕРЕВЕРНУТОГО НАВЧАННЯ **7**

1.1 Іншомовна комунікативна компетенція: питання сутності та визначення . 7

1.2 Формування та розвиток англомовної комунікативної компетенції майбутніх філологів 11

1.3 Особливості психологічного розвитку та навчання студентів 13

1.4 Питання впровадження засобів перевернутого навчання в сучасну систему освіти 18

РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСОБІВ ПЕРЕВЕРНУТОГО НАВЧАННЯ ПРИ ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФІЛОЛОГІВ **26**

2.1 Доцільність впровадження засобів перевернутого навчання у процес формування професійної компетенції майбутніх філологів 26

2.2 Інтерактивні технології як засоби організації роботи студентів у процесі перевернутого навчання 36

РОЗДІЛ 3 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ПЕРЕВЕРНУТОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ФІЛОЛОГІВ **45**

3.1 Організація та проведення експериментального дослідження 45

3.2 Рекомендації щодо впровадження засобів перевернутого навчання у сучасну систему освіти 51

ВИСНОВКИ 54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 57

ВСТУП

Мова виступає як один з перших засобів комунікації між людьми. Вона здатна передавати не тільки думки, але й емоції. Філологія, своєю чергою, виступає у ролі доглядача культурної спадщини різних мов, не тільки вивчаючи мову, але й допомагаючи розуміти її культурні особливості [Рудакова 2004]. Сьогодні володіння кількома мовами відкриває для студентів безліч можливостей для розвитку успішної професійної кар'єри. До того ж, оскільки наш світ переживає стрімкий технологічний прогрес, що сприяє постійній інтеграції нових технологій та інструментів в освітній процес, ця інтеграція додатково вимагає постійного професійного розвитку не тільки педагогічного персоналу, але й здобувачів освіти [Головань 2011, с. 224]. Цей розвиток охоплює як вивчення іноземних мов і постійне оновлення словникового запасу, так і пристосування до нових технологічних винаходів. Зважаючи на технологічний прогрес, що відбувається у XXI столітті, хоча тотальна діджиталізація традиційної освіти навряд чи стане реальністю, впровадження змішаного навчання є цілком виправданим кроком [Bonk, Graham 2005]. Цей підхід вдало поєднує переваги очного та онлайн-навчання, задовольняючи поточні освітні потреби студентів та підвищуючи гнучкість та доступність освітнього процесу.

Спираючись на наказ Міністерства освіти і науки України № 869 від 20.06.2019 р. було затверджено стандарт вищої освіти для спеціальності 035 «Філологія». Об'єктами вивчення та професійної діяльності бакалавра філології виступають мова чи мови в різних її чи їх аспектах.

Також в межах спільної роботи Міністерства освіти і науки України та Британської Ради в Україні була створена стандартна навчальна програма з англійської мови для професійних цілей "English for specific purposes. National ESP Curriculum for Universities" [Бакаєва et al., 2005].

Метою навчання іноземної філології є підготовка конкурентоспроможних фахівців, здатних вирішувати поставлені професійні завдання та можливі супутні ускладнення. Теоретичний зміст спеціальності складається з системи основних наукових теорій, концепцій, принципів і понять філології.

Професійна підготовка студентів-філологів передбачає розвиток їх знань іноземної мови, зокрема англійської. Проблемі підготовки майбутніх кваліфікованих та конкурентоспроможних філологів присвячено багато досліджень як зарубіжних, та і вітчизняних філологів. Роботи С. Вітвицької [Вітвицька 2006] присвячені професійній підготовці майбутніх фахівців та спеціалістів. Наукові праці М. Чепіль і Н. Дудник [Чепіль, Дудник 2012] та дослідження Л. Калініної і Ю. Климович [Калініна, Климович 2021] використанні у цьому процесі інноваційних педагогічних технологій, поняттям «компетентність» та «компетенція» присвячені статті М. Айзенбарта [Айзенбарт 2017]. Окреслення готовності студента до професійної, інноваційної та педагогічної діяльності; формування значимих якостей майбутніх фахівців та створення умов для ефективно навчання було розкрито у працях З. Курлянд, А. Семенової [Курлянд, Хмелюк, Семенова 2005]. Дослідженням сучасних інноваційних підходів в теорії та практиці освіти займалась О. Попова [Попова 2001]. Аспекти реалізації технологій перевернутого навчання в освітньому процесі та пов’язані з цим труднощі розглядаються у дослідженнях Дж. Бергмана та А. Самса [Bergmann, Sams 2012], Г. Маєра [Mayer 2000], Дж. Ф. Стреєра [Strayer 2012] та інших.

Актуальність роботи полягає в необхідності вироблення визначення теоретичних та практичних засад впровадження засобів перевернутого навчання для формування іншомовної компетенції студентів-філологів.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі власного дослідження теоретичних засад впровадження засобів перевернутого навчання у процес підготовки студентів філологічних напрямків.

Об’єктом дослідження є процес формування іншомовної комунікативної компетенції студентів-філологів шляхом використання засобів перевернутого навчання.

Предметом дослідження є методика формування іншомовної компетенції студентів-філологів шляхом використання засобів перевернутого навчання.

Метою дослідження є обґрунтування та практичне підтвердження покращення розвитку професійних компетенцій студентів-філологів за допомогою використання засобів перевернутого навчання.

Задля дослідження поставленої мети у ході дослідження необхідно вирішити наступні **завдання:**

1) визначити ключові аспекти іншомовної комунікативної компетенції студентів;

2) дослідити психологічні, лінгвістичні та методичні принципи формування іншомовної комунікативної компетенції у студентів-філологів;

3) окреслити особливості організації навчального процесу студентів філологів англійською мовою з використанням засобів перевернутого навчання;

4) визначити структуру професійної компетентності та компетенції майбутніх філологів;

5) проаналізувати теоретичні та методологічні підходи щодо формування професійних компетенцій студентів-філологів;

6) перевірити на практиці ефективність запропонованих засобів формування професійної компетенції студентів-філологів.

Матеріалом дослідження стали наукові праці та публікації, навчальні матеріали, розробки педагогічної методики.

Методи дослідження. Дослідження здійснювалось на основі використання таких методів і прийомів: лінгвістичного спостереження та

аналізу, описового і компонентного методів, методу аналізу словникових дефініцій.

Практична значущість дослідження полягає у можливості використання його результатів викладачами при організації навчального процесу викладання іноземної мови з використанням засобів перевернутого навчання.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від умотивування теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об'єкту, предмету та структурування роботи.

У першому розділі подаються загальні відомості про іншомовну комунікативну компетенцію, процес її формування та вплив психологічних особливостей на її розвиток.

Другий розділ містить власний аналіз методики впровадження засобів перевернутого навчання у професійну підготовку студентів-філологів.

Третій розділ надає відомості про організацію та проведення експериментальної перевірки впровадження засобів перевернутого навчання у освітній процес.

У висновках подано узагальнення результатів проведеної роботи.

Загальна кількість сторінок 56, кількість використаних джерел 83.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ЗАСОБАМИ ПЕРЕВЕРНУТОГО НАВЧАННЯ

1.1 Іншомовна комунікативна компетенція: питання сутності та визначення

Однією з найважливіших умов успішного опанування іноземної мови студентами філології або здобувачами освіти інших спеціальностей, є розвиток комунікативної компетенції [Бакаєва et al., 2005, с. 11]. Бо саме комунікація виступає ключовим елементом соціальної взаємодії, що забезпечує обмін думками, почуттями, ідеями або будь-якою іншою інформацією між людиною та людиною, або людиною і суспільством. Спілкування супроводжує нас з моменту народження та скрізь всі етапи життя. Як зазначає С. П. Кордер, існує гіпотеза, за якою дитина, приходячи у цей світ, вже володіє природною схильністю до оволодіння мовою [Corder 1967, с. 163–164].

Для майбутніх філологів вміння компетентно, чітко і доречно формулювати свої думки та висловлювати їх іноземною (у нашому випадку – англійською) мовою є важливим аспектом професійної діяльності, оскільки комунікація значною мірою залежить від використання усної, тобто розмовної, мови. Формування цієї компетенції виходить за межі простого розуміння тексту, вивчення нових слів, правил граматики іноземних мов тощо, а й охоплює оволодіння стратегіями спілкування, розумінні та вмінні правильно інтерпретувати мовні та культурні особливості інших країн,

сканування тексту, що в подальшому може бути використано при розмовах з носіями мови, а також адаптуванні власного мовлення до різних умов та ситуацій [Huckin 1988, с. 63]. З огляду на це, комунікативна компетенція в англійській мові виступає не лише навчальною метою, а й важливим показником готовності майбутнього філолога ефективно працювати в умовах сучасного розвитку ринку праці.

Згідно зі «Словником іноземних слів»: Компетентність [від лат. competentia] – поінформованість, обізнаність, авторитетність. Компетенція – (лат. competentia) – 1. Добра обізнаність із чим-небудь, 2. Коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи; коло питань, в яких дана особа має певні повноваження, знання, досвід і т.ін. [Словник іншомовних слів]. Як зазначає М. С. Головань: «Компетентність – це здатність особи вирішувати виробничі завдання конкретної організації, а компетенція – стандарти поведінки, які забезпечують цю здатність» [Головань 2011, с. 227].

Метою вивчення іноземної мови є оволодіння здобувачем освіти здатності до вільної та усвідомленої комунікації іноземною мовою. При цьому, що багатшим і різноманітнішим є словниковий запас учня/студента, тим вільніше та успішніше він зможе формулювати та висловлювати свої думки засобами нерідної йому мови. Процес вивчення іноземної мови передбачає необхідний розвиток чотирьох основних та взаємопов’язаних видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання та письма [Черниш 2012, с. 13]. Для успішного вивчення англійської мови як іноземної оволодіння кожним із цих компонентів є обов’язковим, якщо здобувач освіти бажає досягнути необхідного рівня комунікативної компетенції. Водночас, для успішного опанування іноземної мови необхідне не тільки освоєння зазначених чотирьох загальних навичок, для досягнення загальної комунікативної компетенції, обов’язковим також є й всебічне вивчення граматичних та фонетичних норм, опанування правил вимови, засвоєння нової лексики, розуміння культурних та соціальних особливостей носіїв мови

для оволодіння науково-технічною мовою [Huckin 1988, с. 69]. Тільки в результаті гармонійного включення всіх цих елементів у навчальний процес можна досягти належного рівня володіння іноземною мовою.

Хоча поняття «компетенція» і «компетентність» тісно пов'язані між собою, на сучасному етапі розвитку наукової літератури їх заведено розділяти. Компетенція зазвичай визначається на нормативному рівні державними установами, освітніми організаціями або фахівцями як сукупність вимог до виконання певної діяльності, тоді як компетентність поступово формується в процесі освітньої та практичної діяльності. Вона відображає готовність і здатність людини ефективно використовувати знання мовної системи, а також навички та вміння, набуті під час навчання, що свідчать про її схильність до виконання відповідних професійних завдань. Водночас навіть володіючи мовною компетентністю та знаннями лексичних, граматичних і фонетичних норм, людина не має гарантій щодо вільного та адекватного спілкування іноземною мовою, оскільки для цього необхідне ширше коло компетенцій, що дають змогу гнучко використовувати мову в реальних комунікативних ситуаціях [Головань 2011, с. 231].

Саме компетенція надає можливість розвивати необхідні здатності учня/студента набуті у процесі навчання. Ю. Федоренко трактує компетенцію як «знання, вміння і навички галузі» [Федоренко 2002]. Ці здібності гарантують усвідомлення мотивів поведінки інших людей та здатність до відповідної зміни реакції індивіда.

Іншими словами – компетентність враховує фактичну здатність людини використовувати мову в усній або письмовій формі мовленнєвої діяльності. Мовна компетенція хоч і охоплює знання мови, але має скоріш практичне значення, ніж теоретичне. Питання розвитку комунікативних навичок й досі викликає підвищений інтерес у різних галузях освіти. Особливо варто відмітити постійний інтерес до цього питання у галузі викладання іноземних мов, де головна мета полягає у сприянні розвитку комунікативних навичок

майбутніх фахівців, що володіють англійською чи будь-якою іншою іноземною мовою, або тільки починають вивчати її. У цьому аспекті дослідники зосереджуються на підвищенні ефективності процесу розвитку комунікативних навичок майбутніх філологів створюючи умови для проведення успішних мовних взаємодій. За словами Р. Оллврайта, «ми більше не говоримо про вчителів, які навчають, і учнів, які навчаються, а про всіх, хто бере участь в організації та керуванні навчанням кожного» [Allwright 1984, с. 166]. Мовна взаємодія лежить в основі комунікативного підходу і є однією з найефективніших передумов успішного вивчення іноземної мови.

Успішне вивчення іноземної мови передбачає розвиток загальних культурних знань англійської мови, що включають комунікативні, когнітивні, міжкультурні та дискурсивні компоненти. Студенти мають володіти лексикою та граматикою іноземної мови, яку вивчають, дотримуватись її правильної літературної вимови, правопису, з метою успішного досягнення цілісного розвитку всіх зазначених компонентів [Вітвицька 2006, с. 73].

За останні роки в методиці викладання іноземних мов та культур було розроблено та опрацьовано чимало ефективних методів. Серед них слід згадати, насамперед, технології колективного та групового навчання, ігрові методи, методи проблемно-орієнтованого навчання, методи інтенсивного навчання, методи проектного навчання, методи програмованого (комп’ютерного) навчання, методи навчання на основі інформації та/або комунікації тощо. До менш досліджених технологій в науковій літературі належать: дискусійні питання, диференційоване та індивідуалізоване навчання, портфоліо, метод кейсів (англ. «case study»), тандемні технології, семінари тощо [Ніколаєва et al., 2015, с. 7].

1.2 Формування та розвиток англомовної комунікативної компетенції майбутніх філологів

В контексті професійної підготовки студентів філологічних наук найважливішим завданням виступає формування у майбутніх фахівців іншомовної комунікативної компетенції. Оскільки високий рівень володіння іноземною мовою, зокрема англійською, визначає фактичну здатність студентів до міжкультурної комунікації, академічної діяльності та майбутньої реалізації у обраних професійних сферах, зокрема праці в науково-дослідних установах, літературних журналах, культурних центрах тощо. Комунікативна компетенція охоплює не тільки знання мовних норм, граматики та лексики, а й уміння правильно використовувати мову в різних соціальних і професійних контекстах, дотримуючись встановлених мовленнєвих правил. Як зазначено у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови»: Компетентний – Який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий. // Який ґрунтується на знанні; кваліфікований [Великий тлумачний словник сучасної української мови 2005]. Тобто, студент з успішно сформованою англомовною комунікативною компетенцією повинен володіти знаннями граматики, лексики та фонетики філологічної галузі. Коли здобувач освіти засвідчить свою здатність до логічної й послідовної побудови висловлювань в усній та письмовій формі іноземної мови, він підтвердить сформованість компетенції на належному рівні. Поза тим у студента сформуються здатність до подолання комунікативних труднощів та здібність ефективно використовувати англійську мову в науковій, перекладацькій, педагогічній та міжкультурній діяльності, автоматизуючи процес розуміння слів та граматичних конструкцій до підсвідомого рівня [Hedge 1991].

Професійна підготовка філологів повинна забезпечувати постійний практичний досвід спілкування та можливість інтеграції іноземної мови у більшість аспектів навчального процесу, тобто створювати належні комфортні умови для того, щоб майбутні фахівці могли використовувати англійську мову як інструмент для виконання практичних та комунікативних завдань. Використання упродовж занять таких навчальних форм, як дискусії, семінари та проекти, має для студентів надзвичайно неоціненне значення, оскільки саме під час такої діяльності можуть виникати спонтанні взаємодії, що є невід'ємною складовою навчального процесу, побудованого на спілкуванні [Legutke, Thomas 1991, c. 15].

Застосування інноваційних підходів у навчанні, зокрема засобів перевернутого навчання та різноманітних мультимедійних ресурсів, відіграє важливу роль у розвитку перерахованих комунікативних навичок у підготовці висококваліфікованих філологів. Оскільки цей процес на сьогоднішній день є таким, що вимагає додаткової інтеграції сучасних педагогічних підходів, їх використання, зокрема перевернутого навчання, може допомогти підвищити залученість учнів/студентів до навчального процесу, що, зі свого боку, покращить їхню успішність та загальні результати навчання [Stone 2012]. У кінцевому результаті, майбутні фахівці не тільки набудуть високого рівня мовної компетентності, але й використовуватимуть її як інструмент для професійного спілкування.

Підсумовуючи зазначене вище, можна зробити висновок, що у цьому контексті сучасні технології безумовно забезпечують більшу залученість студентів та спрощують отримання зворотного зв'язку, що позитивно впливає на якість процесу здобуття знань та на практиці демонструє недоліки традиційного методу навчання.

1.3 Особливості психологічного розвитку та навчання студентів

Період навчання в університеті, або університетський етап в житті людини, в більшості випадків, припадає саме на підлітковий вік. Саме на цей час випадає найбільше викликів пов'язаних з розвитком людини як особистості. Підлітковий період супроводжується значними фізіологічними, емоційними та соціальними змінами. Саме у цей період розпочинається активне зростання дитини як окремої особистості, змінюється її світогляд, мислення, переконання, соціальні установки, свідомість і самосвідомість, ставлення до себе, інших людей і суспільства загалом [Савчин, Василенко 2006, с. 107–108]. Підлітки переживають пошук власної ідентичності, що нерідко супроводжується внутрішніми конфліктами, частою зміною настрою, що у результаті може призводити до конфліктів з іншими. У цьому віці розвиток організму в основному вже завершений, а також вже сформована основна соціальна зрілість особистості [Савчин, Василенко 2006, с. 235]. Саме тому цей етап розвитку є надзвичайно важливим для формування фундаментальних особистісних якостей, що в подальшому впливатимуть на життєвий та професійний шлях людини.

Оскільки підлітковий вік припадає на період зростання себе та своєї ідентичності, це створює особливо сприятливі умови для розвитку критичного мислення, навичок саморегуляції та компетентностей сприйняття та осмислення текстової інформації на когнітивному рівні [Корніяка 1990]. У цей час відбувається суттєва трансформація цінностей і поведінка підлітків все більше визначається внутрішніми (власними) стимулами, а не зовнішніми (чужими) вимогами, заданими дорослими.

Дослідники постійно намагаються збагнути внутрішню логіку психологічного розвитку, визначити її рушійні сили, умови прояву та наслідки впливу на поведінку. Однак жоден вчений не зміг охопити повну

картину. З погляду вчених, психіка є складною функцією мозку. Вона забезпечує адаптацію індивіда (людини) до реальності навколишнього середовища та дозволяє адекватно реагувати на зовнішні подразники, регулюючи поведінку відповідно до поточних потреб організму. У психології, філософії та педагогіці розвиток психіки людини був і залишається центральною проблемою [Венгер 2008]. Актуальність цих положень для підліткового віку є особливо значущою. Цей період є критичним етапом, на якому взаємодія між біологічними передумовами та соціальними впливами є найбільш помітною. Активний розвиток когнітивних здібностей, початок саморефлексії, формування моральних принципів та усвідомлення власної ідентичності створюють сприятливі умови для розвитку навичок саморегуляції.

Молоді люди, випустившись зі школи, готові розпочати новий етап свого буття і наблизитися ближче до дорослого життя. Під час переходу до дорослого життя перед вже студентами виникає потреба в адаптуванні до нового середовища та іншої системи освіти, що вимагає від них суттєво змінити своє ставлення, звички та поведінку щодо навчання. Рутинні завдання та нова буденність часто не задовольняють їхні прагнення до професійного розвитку, тоді як терпимість, розуміння та підтримка від батьків, однолітків та викладачів можуть полегшити тиск адаптації [Савчин, Василенко 2006, с. 144].

Цей перехід проходить досить неоднозначно, оскільки через відсутність значного життєвого досвіду, недостатню мотивацію та надто поверхневу оцінку життєвих явищ, деякі здобувачі освіти перетворюють справедливу критику на критицизм, що значно ускладнює саморегуляцію [Вітвицька 2006, с. 108].

Розуміння механізмів, що регулюють психологічний розвиток людини було і залишається фундаментальним завданням психології. Після завершення університету, підлітки закінчать цей період як дорослі та

повноправні члени суспільства, які контролюють власну долю та визначають напрямок свого подальшого розвитку. Вже як повнолітні вони несуть відповідальність не тільки за самореалізацію та досягнення життєвих цілей, але й за благополуччя та життя інших людей. Водночас їм доводиться стикатися з численними соціальними проблемами, професійними та особистими викликами, а також переживати втрати, які часто становлять значну загрозу для психічного стану людини [Савчин, Василенко 2006, с. 265].

Таким чином, взаємодія між внутрішніми (біологічними та психологічними) передумовами та зовнішніми (соціальними та освітніми) факторами визначає якість розвитку саморегуляції в підлітковому віці, роблячи цей період вирішальним для формування зрілої та відповідальної особистості.

Згідно зі «Словником іноземних слів»: Психіка [від гр. душа] – функція мозку, що полягає у відображенні об’єктивної дійсності, душевна організація людини. Виникла й розвинулася у вищих тварин у процесі біологічної еволюції у зв’язку з розвитком нервової системи, що регулює відносини організму з середовищем. Індивідуальність [від лат. individuitas]– 1. Сукупність психічних властивостей, характерник рис і досвіду кожної особистості, що відрізняють її від інших індивідуумів. 2. Людина як носій індивідуальних властивостей, певних характерних ознак і рис; особистість [Словник іншомовних слів]. Особистість людини складається з сукупності психічних та соціальних особливостей, які виражаються через її поведінку. Вона виконує низку суттєвих функцій, що включають усвідомлення себе окремо від оточення та самовираження у різних видах життєвої діяльності.

Саме тому організація та проведення навчання повинні відбуватись з врахуванням вищезазначених психологічних та психічних особливостей підлітків для створення сприятливих умов для роботи у класі/аудиторії або дистанційно (онлайн), що є необхідними для успішного оволодіння

іноземною (англійською) мовою [Бігич, Бориско, Борецька 2013, с. 67]. Ігнорування будь-якого аспекту цих особливостей психологічного розвитку молодих людей може ставати на заваді прогресу засвоєння іншомовної лексики.

Характерною рисою розвитку моральних якостей у цьому віці є зміцнення свідомих мотивів поведінки. Якості, які ще не були повністю сформовані на етапі закінчення середньої освіти, зазнають розвитку на наступних етапах навчання. Зокрема, відбувається помітне посилення самосвідомості щодо життєвих пріоритетів, що супроводжується розвитком рішучості та цілеспрямованості у досягненні поставлених цілей, а також більшою наполегливістю у подоланні викликів, що стають на перешкоді обраної мети [Павлович 2012].

Звертаючи увагу на труднощі, що можуть виникати під час впровадження сучасних методів і форм навчання у освітній процес, варто підкреслити кілька центральних моментів: в процесі навчання повинна існувати налагоджена та безпосередня співпраця між учнями/студентами та вчителями/викладачами, що буде сприяти активному залученню студентів до виконання завдань творчо. Цю думку підтримував і Г. Ващенко, який підкреслював важливість методів навчання, орієнтованих на самостійність і творчість людини [Ващенко 1929]. Також навчання, побудоване на розподіленні учнів/студентів на пари, групи або команди, та орієнтоване на спільне вирішення поставленого завдання чи проблеми, створює умови для розвитку критичного та творчого мислення, що у довгостроковому періоді може підсилити інтерес до опанування іноземної (англійської) мови. Проведення робіт в групах позитивно впливає на висвітлення технологій навчання, заснованих на співпраці, що, в свою чергу, демонструє як це може надавати процесу навчання більшої змістовності. Така робота підвищує активність учнів на заняттях та розвиває їх креативність, що позитивно впливає на процес отримання необхідних знань [Малига 2010, с. 5–11].

Студентський вік як окремий предмет педагогічних досліджень з’явився відносно нещодавно, а саме приблизно в 1970-х роках, що збігається з розвитком педагогіки вищої освіти та методики викладання. Результати навчання викладача проявляються в психологічних характеристиках інших людей, а саме в їхніх знаннях, навичках, звичках, навіть рисах характеру.

Як вже було зазначено, психологічні та педагогічні особливості студентів мають ключове значення при організації навчальних процесів та планування завдань. Хоча зовнішня мотивація й досі залишається релевантною, поступово формується внутрішня мотивація до навчання. На цьому етапі їхня психологічна особистість значною мірою вже сформована. Студенти цієї вікової групи виявляють сильне бажання зрозуміти концепції та принципи, з якими стикаються, систематично їх оцінюючи. Їхні когнітивні процеси проявляються активніше, логічніше та такими, що частіше використовують творче та критичне мислення [Тарнопольський 2006, с. 43]. Оскільки соціальні відносини, мають велике значення у підлітковому віці, це зобов’язує викладачів звертати свою увагу на створення відповідного комфортного освітнього середовища, в якому органічно поєднуються практичні завдання, повага до індивідуальності та самовираження, моральна і психологічна підтримка. На різних етапах розвитку учнів/студентів ключовим завданням викладачів є допомога їм у відкритті свого справжнього «я», тобто мета полягає саме в тому, щоб допомогти учням/студентам підвищити рівень поваги до себе та стати активними суб’єктами освітнього процесу [Савчин, Василенко 2006].

Наскільки ефективно вивчається іноземна мова та її лексика, залежить не тільки від психологічних процесів, що відбуваються у здобувачів освіти в голові, але й значною мірою від того, наскільки вони та їхнє навколишнє середовище готово до вивчення цього предмету. Слід також підкреслити важливість використання цифрових ресурсів (онлайн-платформ для навчання, інтерактивних вправ). Використання таких ресурсів може значно

підвищити мотивацію та інтерес учнів/студентів до виконання поставлених завдань за звичних їм умов. Бо тільки в такій психологічно-комфортній атмосфері, навіть помиляючись, вони зможуть розвинути мовну компетентність. Створюючи комфортну психологічну атмосферу в аудиторії, важливо не тільки враховувати індивідуальні відмінності учнів/студентів у способах мислення, сприйнятті, пам'яті та мотивації до навчання, але й запобігати тому, щоб студенти з кращими знаннями англійської мови, не затьмарювали тих, хто не може вільно висловлювати свої думки або невпевнений у своїх знаннях. Це є основою педагогічної теорії, оскільки вимагає створення умов, що дають змогу кожному студенту реалізувати свій потенціал [Сікорський 2000]. Для розв'язання цієї ситуації, склад груп слід коригувати відповідно до особливостей відносин та конфліктів у групі або класі. Однак найважливіше, полягає в тому, щоб переконати кожного учня, що його думка має значення. Вона має і буде почута.

Узагальнюючи, підлітковий період життя людини, протягом якого активно формується світогляд людини – це час інтенсивного розвитку самосвідомості, під час якого поступово формуються особисті перспективи та переконання. Під час цієї фази молоді люди порівнюють себе з однолітками, шукають своє місце в соціальному колі та активно і динамічно реагують на впливи навколишнього середовища – думки людей навколо них, знайомих (друзів, однокласників, одногрупників) чи цілковитих незнайомців.

1.4 Питання впровадження засобів перевернутого навчання в сучасну систему освіти

Економічна глобалізація та розвиток міжнародної співпраці сприяють зростанню попиту на фахівців з високим рівнем кваліфікації. Такі фахівці

повинні не тільки володіти достатньою професійною компетенцією, але й вміти ефективно спілкуватися з іноземними партнерами, використовуючи іноземні мови у професійному середовищі діяльності. З метою вирішення цих завдань системи вищої освіти постійно зазнають реформ, спрямованих на відповідність вимогам суспільства та сучасного ринку праці [Дичківська 2015, с. 19]. Вищі навчальні заклади змушені переглядати навчальні програми, вдосконалювати методики викладання та активно впроваджувати новітні освітні технології для підвищення рівня володіння іноземними мовами студентами. Оновлення та переосмислення змісту сучасної педагогічної освіти, спрямоване на підвищення її якості, є одним із провідних пріоритетів розвитку навчального процесу. Викладач повинен не лише володіти необхідними знаннями, а й бути готовим до навчання впродовж усього свого життя, що включає постійне вдосконалення та підвищення своєї кваліфікації [Машкіна 2011, с. 191]. На думку. І. М. Дичківської у педагогічній практиці, як і в інших сферах діяльності, новизна є відносною як в особистісному, так і в історичному плані: те, що є новим для одного педагога, може бути не новим для іншого [Дичківська 2015, с. 24].

У цьому контексті особливо актуальним є пошук ефективних педагогічних стратегій та технологій, які можуть поліпшити якість засвоєння англійської мови майбутніми філологами [Ніколаєва et al., 2015, с. 12–24]. Однією з перспективних областей для таких інновацій є використання засобів перевернутого навчання, яке дозволяє поєднувати самостійну підготовку студентів разом з активною, інтерактивною роботою для досягнення бажаних результатів на заняттях [Webb, Doman 2016, с. 40]. Такий підхід сприяє поглибленню мовних навичок, формуванню професійно-орієнтованої комунікативної компетенції та розвитку критичного мислення. Ефективність застосування перевернутого навчання у викладанні англійської мови є предметом ґрунтовних досліджень як зарубіжних так і українських науковців. Їхні роботи засвідчують, що інтеграція різних цифрових

інструментів, мультимедійних ресурсів і сучасних педагогічних методів необхідна задля підвищення навчальної мотивації студентів. Як зазначала Ю. Климович у роботі «Let's Flip: Розвиток мовної особистості студента філолога в умовах перевернутого навчання», … важливою є роль викладача при організації самостійної роботи студентів: він повинен навчити їх правильно організовувати власну самостійну роботу, користуватись різними джерелами інформації та технічними засобами, зокрема освітньою платформою (LMS), використовувати аудіо та відеоматеріали, реальні кейси тощо [Климович 2022, с. 17].

Сутність у використанні перевернутого навчання на заняттях англійської мови полягає у перенесенні засвоєння основного теоретичного матеріалу за межі аудиторії. Студенти опановують необхідну інформацію самостійно, використовуючи різноманітні цифрові ресурси (відеолекції, електронні підручники), інтернет платформи (Google Classroom, Moodle, Coursera), а також різні застосунки для створення інтерактивних вправ та завдань (Wordwall, Kahoot!, LearningApps). Вибір учбових інтернет-платформ залежить від потреб в навчанні студента або викладача. Натомість час лекції безпосередньо в аудиторії спрямовується на організацію активної та практично значимої діяльності для майбутніх фахівців. Таке практичне навчання включає присвячення часу дискусіям; виконанню різних завдань; розв'язуванню вправ, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю; командній та проектній роботі. Такий формат дозволяє змістити акцент з пасивного сприймання матеріалу та нової інформації на активну участь у опрацюванні пройденого матеріалу, тим самим забезпечуючи кращу якість розуміння й засвоєння інформації [The University of Texas at Austin].

У наш час у науковому середовищі досі спостерігається активний інтерес до впровадження різних інноваційних засобів та методів навчання у процес викладання англійської мови у вищих навчальних закладах. Фахівці зосереджують свою увагу на тому, яким чином сучасні освітні тенденції та

методики викладання можуть бути адаптовані до нинішнього етапу розвитку освітньої сфери з інтегруванням цифрових технологій для покращення мовної підготовки та формування професійної компетенції у студентів філологічних галузей.

Разом із тим, практичне впровадження перевернутого навчання у освітній процес, попри численні переваги, супроводжується певними труднощами. По-перше, однією з передумов успішного впровадження цього підходу є забезпечення наявності постійного та стабільного доступу до комп'ютера та високошвидкісного Інтернету. Це гарантує студентам можливість використовувати навчальні платформи та сервіси для проведення відео конференцій (Zoom, Google Meet), а також переглядати відео для самостійної підготовки. Нерівномірний доступ до перечислених ресурсів може створювати та/або посилювати прірви в освітніх можливостях студентів. По-друге, при впровадженні цієї моделі викладачі можуть зіткнутись з занепокоєнням з боку адміністрації навчального закладу або батьків. У цьому випадку важливо надати обґрунтування та результати досліджень, що підтверджують ефективність запропонованого підходу [Bergmann, Sams 2012, с. 95–107]. Незважаючи це, інноваційні технології у наш час відкривають безмежні перспективи для організації навчального процесу більш гнучко, з урахуванням персональних потреб учнів/студентів. Їх використання у викладанні англійської мови не тільки покращує мовні та комунікативні навички й уміння, але й сприяє розвитку критичного мислення, самостійності відповідальності за власні результати навчання та цифрової грамотності. Презентації, різні навчальні додатки, застосунки, онлайн-ресурси та відео-конференції допомагають забезпечити умови для реального спілкування та відповідно – мовної практики. Вони здатні підвищити інтерес до розмови чи проєкту та активну участь у них, а також мотивувати здобувачів освіти краще готуватися до наступного заняття.

Відповідно до сучасних освітніх теоретичних та методичних умов цифрові інструменти, зокрема системи управління навчанням повинні давати здобувачам освіти можливість самостійно організовувати власне навчання, удосконалювати мовні навички та мати можливість підтримувати англомовне спілкування поза класом. На додаток, застосування таких технологій може не тільки розширювати освітній можливості, а й дозволяє викладачам вдало та ефективно поєднувати традиційне навчання в класі з онлайн-викладанням в межах змішаного навчання. Це сприяє посиленню інтересу науковців до вивчення як теоретичних, так і практичних аспектів впровадження моделі перевернутого класу в педагогічну практику [Вольневич 2013]. Для студентів філологів та студентів інших мовних спеціальностей така модель навчання відкриває більше можливостей долучення до спілкування у автентичному мовному середовищі. Вони отримують можливість брати участь у міжнародних вебінарах, онлайн конференціях або дискусійних клубах (speaking clubs), що значно посилює практичну спрямованість мовної підготовки та сприяє формуванню реальних комунікативних навичок. Не меншої увагу заслуговує роль мультимедійних та автентичних матеріалів у розвитку комунікативних навичок та компетенцій. Відеолекції, подкасти, фільми, онлайн-газети та контент у соціальних мережах надають студентам доступ до ознайомлення з реальною, сучасною та живою англійською мовою, яка відображає культурні реалії, особливості дискурсивних стилів та особливості мовної поведінки.

Таке занурення в автентичне мовне середовище не тільки має велике значення для розвитку мовної компетентності, але й є вирішальним для розвитку міжкультурної комунікативної грамотності, що є однією з основних професійних якостей та необхідних кваліфікацій для фахівців, які працюють у багатомовному та мультикультурному середовищі. Як описували Д. Спраг та К. Деде у роботі “Constructivism in the Classroom: If I Teach This Way, Am I Doing My Job?”, цінність інтеграції технологій полягає в їхній здатності

зробити процес навчання орієнтованим на здобувача освіти, зробивши його інформативним за змістом та цікавим [Sprague, Dede 1999]. Не менш важливою є готовність самих педагогів до впровадження нових навчальних засобів та технологій. Вони повинні не тільки володіти знаннями з предмета, а й вміти створювати цікавий і змістовний цифровий контент; розробляти інтерактивні вправи; ретельно підбирати інноваційні інструменти та заходи, що сприяють досягненню чітких навчальних цілей; розвивати комунікативні навички, які допомагають, а не перешкоджають навчальному процесу та мотивувати учнів до активної роботи з матеріалом.

Багато викладачів не мають достатнього досвіду у цій сфері, що ускладнює впровадження цього інноваційного підходу до навчання, оскільки воно вимагає від студентів самостійного опрацювання наданих навчальних матеріалів до початку заняття. Хоча перевернуте навчання вважається ефективним підходом до викладання англійської мови як іноземної у всьому світі, але його впровадження рекомендується здійснювати поступово, супроводжуючи навчальний процес тренінгами з опанування нових технологій та їх застосування на заняттях [Webb, Doman 2016, с. 57].

Оскільки модель перевернутого класу значною мірою покладається на самостійне опрацювання матеріалу студентами, не виконання цього завдання у довгостроковій перспективі негативно вплине на результати впровадження засобів перевернутого навчання. Підготовка якісних навчальних матеріалів для опрацювання поза аудиторними заняттями, розробка інтерактивних вправ та систематичний моніторинг залученості студентів до командної роботи вимагають від викладача додаткового часу і зусиль. Інші важливі питання, що заслуговують уваги, включають механізми зворотного зв’язку, а також побоювання та сумніви щодо змін.

Зокрема, необхідними стають нові методи оцінювання, орієнтовані на оцінювання з боку одногрупників (взаємооцінювання) та оцінювання проектної роботи (роботи в команді), що передбачає більш складну

організацію навчального процесу порівняно з традиційними методами оцінювання. Традиційні іспити, орієнтовані переважно на індивідуальну оцінку засвоєного матеріалу, проводяться незалежно від того, чи засвоїли здобувачі освіти матеріал, чи ні, і навчальний процес продовжується, залишаючи позаду тих, хто не зрозумів матеріал з першого разу [Bergmann, Sams 2012, с. 66]. Таке оцінювання не здатне повною мірою відобразити переваги активного й спільного навчання, типових для перевернутого навчання. Додатковою перешкодою є те, що як студенти, так і викладачі інколи можуть виявляти певний опір переходу від традиційного (звичного) навчання у формати лекцій, до навчання, більш орієнтованого на студентів (незвичного), у якому відповідальність за опрацювання необхідного матеріалу значною мірою покладається на здобувачів освіти [Herreid, Schiler 2013, с. 63]. Така зміна усталених звичок і менталітету вимагає поступової адаптації, значної підтримки з боку закладів вищої освіти та чітких аргументів щодо підтвердженої користі впровадження такого підходу до навчання.

У підсумку, хоча перевернуте навчання має потенціал до підвищення зацікавленості студентів, його застосування у сучасній вищій школі не є позбавленим перешкод. Для успішного впровадження цього підходу необхідна підтримка з боку навчальних закладів, наявність відповідної техніки, належна підготовка викладацького складу та вмотивовані студенти. Інтегруючи засоби перевернутого навчання в освітню програму, вчителі створюють динамічне та інтерактивне навчальне середовище, відсуваючи на другий план традиційні методи навчання, тобто прості лекції, заохочуючи учнів/студентів брати більш активну участь в освітньому процесі. Цей зсув виводить на перше місце взаємодію, співпрацю та критичне мислення, що сприяє професійному розвитку та готує фахівців до роботи у світових професійних сферах.

У результаті, успішне подолання труднощів на шляху впровадження перевернутого навчання в освітнє середовище може стати ключовим кроком на шляху до його становлення як стійкої та ефективної педагогічної стратегії сучасної вищої школи, що буде краще відповідати вимогам сучасної системи освіти постіндустріального суспільства.

РОЗДІЛ 2
МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСОБІВ ПЕРЕВЕРНУТОГО НАВЧАННЯ ПРИ ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФІЛОЛОГІВ

2.1 Доцільність впровадження засобів перевернутого навчання у процес формування професійної компетенції майбутніх філологів

Мова є найважливішим засобом комунікації. Існування та розвиток суспільства без неї мови неможливий. Тому основною метою вивчення іноземної мови є формування комунікативних компетенцій, тобто здатності та готовності до комунікації (мовної, міжособистісної та/або міжкультурної) безпосередньо з носіями іноземної мови. Щоб розвинути у студентів стійку мотивацію до вивчення іноземної мови та досягти максимально ефективного засвоєння навчального матеріалу, викладачам необхідно виходити за межі традиційних стратегій навчання, поєднуючи їх з більш інноваційними, нестандартними. Це передбачає активну інтеграцію нових та сучасних методик викладання іноземної мови в навчальний процес, що дозволить урізноманітнити звичайні заняття і створити творче й динамічне освітнє середовище, яке спонукатиме студентів до активної інтелектуальної роботи та співпраці з іншими [Дичківська 2015, с. 8–9].

Застосування сучасних інноваційних освітніх технологій на сьогоднішній день є не просто рекомендованою, а необхідною умовою професійної підготовки здобувачів освіти. Інноваційні технології та методики сприяють розвитку не лише мовних умінь, а й інших навичок інтелектуальної та творчої сфери, критичного мислення. Як зазначали О. Пометун та Л. Пироженко у роботі «Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання», Інтерактивна взаємодія виключає як домінування одного

учасника навчального процесу над іншими, так і однієї думки над іншою [Пометун, Пироженко 2004, с. 7]. На сьогоднішній день сучасні тенденції вищої освіти ставлять перед викладачами та науковцями вимогу володіти та ефективно використовувати інноваційні методи навчання на основі мультимедійних ресурсів, інформаційних програм та систем передання знань [Доброскок, Коцур, Нікітчина 2008, с. 6–26]. З огляду на це, для майбутніх викладачів є логічним і необхідним розуміти теоретичні засади та практичні аспекти застосування педагогічних технологій. Оскільки поява педагогічних технологій стала неминучим результатом розвитку освітньої сфери і становитиме важливу основу для формування педагогічних навичок протягом багатьох років [Гриньова 2006].

Перевернуте навчання – це сучасний педагогічний підхід, у рамках якого традиційне викладання основного навчального (теоретичного) матеріалу переноситься за межі аудиторії й переважно здійснюється за допомогою відео-уроків або відео-лекцій, інтерактивних презентацій тощо. Тоді як час відведений на проведення заняття в аудиторії, присвячується активним формам навчання, таким як: практичні завдання для закріплення пройденого матеріалу, дискусії, робота командах, аналіз кейсів. Як зарубіжні, так і вітчизняні дослідники, у тому числі О. Вольневич [Вольневич 2013], Дж. Бергман, А. Самс [Bergmann, Sams 2014], та Б. Такер [Tucker 2012], розглядають перевернуте навчання як формат навчання, який надає студентам більшу освітню гнучкість, самостійність у плануванні власної навчальної програми, розвиває мотивацію та незалежність, професійні навички та компетенції студентів. Такий формат навчання надає можливість отримувати знання та формувати професійні компетентності у зручному для здобувачів освіти темпі, а робота в аудиторії стає більш продуктивною, орієнтованою на вирішення реальних навчальних завдань і вправ та можливості застосування теорії на практиці.

У професійній підготовці філологів цей метод є особливо корисним та актуальним, оскільки дозволяє студентам розвивати не тільки загальне володіння іноземною (у нашому випадку – англійською) мовою, а й необхідні професійні навички.

Завдяки тому, що засвоєння матеріалу переноситься з заняття на самостійне опрацювання студентами, тобто «підготовчий етап» заняття, викладачі отримують можливість ефективніше використовувати час, відведений на лекцію, присвячуючи його більш значущій взаємодії, зорієнтованій на студента. Перевернуте навчання базується на підготовчому етапі, що передує роботі в аудиторії, тобто відбувається до початку навчання. На цьому етапі учні/студенти заздалегідь отримують добірку навчальних матеріалів, такі як відео, подкасти, спеціалізовану літературу, посилання на різні інтерактивні ресурси або платформи [Herreid, Schiler 2013, с. 62]. Оскільки значна частина засвоєння нового матеріалу відбувається самостійно, та студенти витрачають багато свого часу на їх перегляд, створення якісного та методично продуманого навчального матеріалу стає ключовою умовою для ефективного впровадження та застосування перевернутого навчання.

Важливо враховувати, що студенти значно відрізняються за рівнем володіння іноземною мовою, підходом до навчання та темпом роботи. Тому при розробці змісту навчальної програми необхідно враховувати переваги мультимедійних ресурсів. Така організація навчання сприяє розвитку здатності до самостійного навчання, формує навички критичного аналізу інформації та гарантує, що кожен студент приходить на заняття з базовим розумінням теми. Водночас гнучкість такого підходу дозволяє студентам самостійно визначати, скільки часу вони можуть і хочуть присвятити ознайомленню з новим матеріалом, що підвищує їхню активність та відповідальність [Ніколаєва et al., 2015, с. 66].

Перевернуте навчання, як інноваційний підхід до організації навчального процесу, орієнтованого на студента, було чи не вперше систематично описано Джонатаном Бергманом та Аароном Самсом. Перші їхні експериментальні впровадження цього підходу продемонстрували, що перенесення вивчення матеріалу на підготовчий етап за межами аудиторії створює для студентів умови для більш ґрунтовної та якісної взаємодії між учасниками освітнього процесу. Студенти отримали можливість опрацьовувати матеріал та виконувати завдання, які традиційно здійснювались у класі/аудиторії, у зручному для них темпі вдома, а час в аудиторії став ресурсом для обговорення та практичної діяльності [Bergmann, Sams 2012, c. 13]. Зі збільшенням кількості нових педагогічних рішень природно виникає необхідність зваженої оцінки того, які методи є ефективними для сучасного викладання іноземних мов. Широкий спектр сучасних освітніх технологій демонструє, наскільки різноманітними можуть бути форми організації процесу навчання.

Велика різноманітність методів навчання сама собою порушує питання про правильність вибору певної методики та подальшої ефективності педагогічної роботи викладача іноземної мови. До прикладу, у дослідженні Кевіна Йі було перелічено та класифіковано 289 методів навчання. Цей перелік охоплює методи, призначені для активізації навчання, зокрема роботу у парах та/або групах, використання відео, соціальних та інтернет мереж, мобільних пристроїв, ігрових технологій, рольових ігор, симуляцій, презентацій, сесій мозкового штурму тощо [Yee]. Ця різноманітність підкреслює постійне прагнення сучасної педагогіки до пошуку оптимальних моделей навчання. Для викладачів іноземних мов це вимагає перегляду традиційних педагогічних підходів, готовності адаптуватися до викликів у сфері освіти та використання навчальних інструментів, які найкраще відповідають особливостям студентів, рівню їх знань та конкретним цілям освітніх програм.

Дослідження, проведені Національним тренінговим центром (Меріленд, США) у 1980-х роках, демонструють, що інтерактивне навчання може значно підвищити ефективність засвоєння знань, оскільки воно впливає не лише на усвідомленість матеріалу студентами, а й на їхні емоції. Результати цих досліджень пізніше були представлені у вигляді схем, що отримала назву «Піраміда навчання» [Пометун, Пироженко 2004, с. 8].

Піраміда демонструє наступне: найменші результати досягаються за умов пасивного навчання (лекція – 5%, читання – 10%, сприйняття відео/аудіо матеріалів – 20%, демонстрація – 30%), а найвищі – за умов інтерактивного навчання (дискусійні групи – 50%, практичні вправи – 75%, навчання інших або безпосереднє застосування отриманих знань – 90%) [Пометун, Пироженко 2004, с. 9].

На сьогоднішній день питання впровадження інноваційних методів навчання залишається одним з центральних напрямів у педагогіці та наукових дослідженнях у всьому світі. Стрімкі трансформації, що відбуваються у сфері вищої освіти, значно вплинули на можливості навчання [Bonk, Graham 2005, с. 6]. Це зумовило необхідність глибокого і постійного вивчення, аналізу новітніх освітніх підходів, а також обґрунтування теоретичних засад і практичних моделей їх застосування Особливої уваги потребують такі питання, як вивчення передового досвіду в галузі інноваційної освітньої діяльності; особливостей змісту інтерактивних форм навчання, зокрема специфіки їх ефективного практичного впровадження у вищих навчальних закладах; переосмислення критерію та стандарту, на основі якого можна оцінити, порівняти реальне педагогічне явище, процес або якість за еталоном [Багрій, 2012, с. 10].

Вчені, як у нашій країні, так і за кордоном, приділяють значні зусилля дослідженню модернізації вищої освіти шляхом впровадження інноваційних процесів у технології та методику навчання. До прикладу таких досліджень можна навести роботи С. О. Нікітчиної, що зосереджені на аналізі сучасних

педагогічних інновацій та технологій. Також інші науковці у своїх дослідженнях науковці окреслюють перспективи їх практичного використання та визначають проблеми й можливості, які постають перед викладачами у процесі пристосування до нових освітніх реалій педагогічної практики [Дичківська 2015, с. 12]. Однією з таких нових освітніх реалій дійсно можна вважати швидкозростаюче поширення використання засобів перевернутого навчання серед викладачів. У наш час на просторах інтернету можна знайти спільноти, наприклад The Flipped Learning Global Initiative, (FLGI), які були створені спеціально для підтримки впровадження перевернутого навчання у освітній процес. Їх гасло наголошує: «Reach Every Student Every Day» [Flipped Learning Global Initiative].

Майбутні випускники повинні володіти ґрунтовним розумінням дисципліни, що вивчається та демонструвати глибину своїх знань, які вони здатні самостійно розширювати. Ця здатність засвідчить їх перспективу успішної конкурентоспроможності на ринку праці [Артеменко 2011, с. 16]. Дослідники підкреслюють, що при впровадженні методів перевернутого навчання доцільним буде використання формувального оцінювання. Педагоги, які впроваджують засоби перевернутого навчання в освітній процес, можуть швидко визначати поточні складнощі учнів/студентів і вносити необхідні корективи в організацію та зміст навчального процесу [Kostka, Marshall 2018, с. 433]. Такий підхід вимагає від здобувачів освіти достатнього рівня самостійності та підготовленості. Хоча лише самостійне вивчення навчальних матеріалів не гарантує більшої результативності вивчення мови, метод перевернутого навчання дає викладачам можливість ефективніше розподіляти час для живого спілкування та взаємодії зі студентами [Bergmann, Sams 2012, с. 25].

Загалом, найефективнішими способами використання навчального часу під час вивчення іноземної мови були і залишаються робота в різних командних форматах (парами, групами, командами); виконання проектів

групою; проведення дебатів, дискусій тощо; тобто, проведення таких форм робіт, які б мотивували учнів/студентів використовувати іноземну мову в різних ситуаціях, пов’язаних з їх майбутньою професійною діяльністю та під час спілкування один з одним.

У сучасних умовах вищої освіти для формування професійних компетенцій майбутніх філологів необхідно переосмислити традиційні моделі організації навчання та знайти правильний підхід до впровадження інноваційних методів. Одним із найефективніших методів є використання засобів «перевернутого навчання». Для забезпечення ефективності цього процесу необхідно зважати на конкретні педагогічні, організаційні та технічні умови.

Перевернуте навчання не є фіксованою моделлю. Воно немає відтворюваної методології чи переліків, які забезпечували б гарантовані результати. Натомість він представляє певний спосіб мислення або світогляд, у центрі уваги якого більше перебуває не вчитель, а учень та сам процес навчання [Bergmann, Sams 2012, с. 11]

Сучасна підготовка майбутніх філологів, що використовує інтерактивні, цифрові та змішані підходи до навчання, вимагає систематичної організації навчального процесу. У цьому контексті спеціально розроблена концептуальна структура відіграє вирішальну роль у забезпеченні узгодженості освітніх цілей, змісту та результатів професійної підготовки [Климович 2024, с. 125]. Визначальної характеристикою моделі використання засобів перевернутого навчання є цілеспрямоване інтегрування занять в аудиторії з самостійним навчанням [Tucker 2012]. У рамках цієї системи студенти досягають прогресивного професійного розвитку завдяки активній участі в мовній практиці, аналізі автентичних матеріалів та міжкультурній комунікації. Таким чином, теоретичні знання набувають практичного значення, перетворюючись на стійкі професійні компетенції. Водночас розробка таких моделей вимагає попереднього розуміння самої

концепції «моделі» – як інструменту наукового опису та проектування освітніх процесів.

Такі вчені, як С. Вітвицька, О. Тарнопольський, О. Кобрій, В. Стинська та ін., у своїх працях досліджували питання моделі професійної підготовки майбутніх фахівців. Згідно зі «Словником іноземних слів»: Модель (фр. modele від лат. modulus – мірка, аналог, зразок): 1. Зразок, примірник чого-небдуь; взірець. 2. Зменшене відтворення якоїсь споруди, механізми тощо. 3. Тип, марка, зразок конструкції. 4. Натурщик, натурщиця, якийсь предмет, що служить для художнього відображення. 5. тех. Зразок, за яким виготовляються ливарну форму. 6. Схема для пояснення якогось явища або процесу [Словник іншомовних слів].

Як зауважує вчена О. Коваленко, всі дефініції поняття «модель» мають спільну рису, бо надають інформацію про властивості досліджуваного об’єкта, тим самим визначаючи його особливості. Дослідниця виділяє кілька ключових характеристик моделі. По-перше, вона може існувати як уявна або матеріалізована система. По-друге, модель відображає досліджуваний об’єкт. По-трете, модель слугує умовним замінником досліджуваного об’єкта. По-четверте, вона здатна не лише відображати властивості об’єкта, а й надавати нову інформацію про нього шляхом подальшого дослідження [Коваленко 2020, с. 16]. Все вищезазначене доводить, що модель є інструментом вивчення та уточнення характеристик реального явища.

Підхід до моделювання є комплексним, здатним поєднати теоретичні знання з фактичними даними, що дозволяє логічно та системно аналізувати хід навчання студентів та їх професійний розвиток. В рамках освітніх досліджень він може допомагати відтворювати реальні педагогічні процеси та динаміки взаємодії викладачів зі студентами. Однією з ключових умов для ефективного формування компетенцій у цій моделі є створення освітнього середовища, яке мотивує студентів до активної участі в навчанні. Оскільки перевернуте навчання передбачає здійснення значного обсягу самостійного

навчання, студенти повинні усвідомлювати практичну цінність набутих знань для їхньої майбутньої професійної діяльності [Bergmann, Sams 2014].

Впровадження в навчальний процес професійних програм підготовки з використанням технології перевернутого навчання повинно супроводжуватись застосуванням алгоритму, передбаченого для систематичної організації навчальних заходів з метою формування професійних компетентностей майбутніх філологів. Як зазначає Ю. Климович у роботі «Формування професійної компетентності майбутнього філолога засобами перевернутого навчання», цей алгоритм складається з чотирьох логічно пов'язаних між собою компонентів, які разом утворюють слово «FLIP»: 1. Перший етап «F» – facilitation (укр. фасилітація), 2. Другий етап «L» – learning online (укр. онлайн навчання), 3. Третій етап «I» – interaction (укр. інтеракція, взаємодія), 4. Четвертий етап «P» – post-class activities (укр. завдання після заняття) [Климович 2024, с. 111].

Перший етап «Фасилітація» («F» – facilitation) це підготовчий етап. На цьому етапі викладачі повинні визначити цілі навчання, спланувати структуру заняття та підібрати аудіовізуальні матеріали, цифрові ресурси та інтерактивні платформи. Таким чином, фасилітація надає студентам орієнтири для самостійного навчання, створюючи освітнє середовище, в якому теоретичний матеріал подається у доступній та цікавій формі.

Другий етап «L» – learning online полягає в самостійному навчанні здобувачів освіти. Студенти повинні опрацювати навчальні матеріали дистанційно перед тим відвідуванням заняття. Цей етап є ключовим для моделі перевернутого навчання, оскільки онлайн-компонент дозволяє учням засвоювати теоретичні знання у зручному для них темпі, даючи можливість переглядати, зупиняти та детально аналізувати матеріал. Студенти опановують знання за допомогою відеолекцій, віртуальних тренерів та інтерактивних вправ, що розвиває їхню самостійність та навички саморегуляції.

Третій етап «I» – interaction, аудиторний, передбачає взаємодію, зосереджену на активній участі в аудиторії. Основний акцент робиться на практичному застосуванні отриманих знань через дискусії, дебати, комунікативні завдання, групову співпрацю та проектну діяльність. Спілкування сприяє розвитку критичного мислення, навичок аргументації, діалогу та співпраці – всіх необхідних складових професійної компетентності майбутнього філолога.

Завершальний четвертий етап «P» – post-class activities полягає у виконанні завдань після заняття, що сприяють закріпленню, поглибленню та вдосконаленню отриманих знань. Це можуть бути тестування, творчі проекти, участь у форумах або створення власних навчальних матеріалів. Завдання після заняття забезпечують безперервність навчання та підвищують ефективність попередніх етапів [Климович 2024, с. 111–115].

Наведений алгоритм забезпечує комплексну організаційну структуру навчального процесу, ідеально поєднуючи самостійне навчання студентів, інтерактивний обмін інформацією та рефлексивне закріплення знань, тим самим підвищуючи ефективність професійної підготовки майбутніх філологів. Підсумовуючи, використання засобів перевернутого навчання для розвитку професійної компетенції майбутніх філологів дозволяє більш гнучко та ефективно будувати навчальний процес, забезпечуючи поєднання самостійного опрацювання теоретичного матеріалу з практичною діяльністю в аудиторії. Такий підхід сприяє глибшому засвоєнню знань та розвитку комунікативних навичок. Крім того, перевернуте навчання створює умови для індивідуалізації навчального процесу, що є важливим фактором у підготовці конкурентоздатних фахівців філологічної галузі.

Подальшим кроком вивчення ефективності використання засобів перевернутого навчання є організація та проведення педагогічного експерименту на заняттях англійської мови у закладі вищої освіти, що

дозволить оцінити вплив інтеграції інноваційних методик та технологій на розвиток іншомовної компетенції майбутніх філологів.

2.2 Інтерактивні технології як засоби організації роботи студентів у процесі перевернутого навчання

У наш час сучасна система освіти проходить через період активних змін, що були спричинені стрімким розвитком цифрових технологій, необхідністю їх використання у навчальному процесі при запровадженні дистанційного та змішаного формату навчання, загальною зміною пріоритетів і потреб особистості, суспільства та сфери освіти [Сисоєва 2002, с. 70]. Одним із ключових напрямків модернізації вищої освіти стало впровадження інноваційних технологій навчання, що сприяють розвитку самостійності, критичного мислення та надають студентам можливість навчатись з будь-якої точки світу. На цьому підґрунті особливого значення набуває перевернуте навчання, що вимагає переосмислення традиційної організації освітнього процесу.

Оскільки модель перевернутого навчання базується на зміні ролей у навчальному процесі, інтерактивні технології стають важливим засобом організації завдань для учнів/студентів. За допомогою їх використання ця модель набуває можливість створювати динамічне освітнє середовище, перетворюючи здобувачів освіти на активних учасників навчального процесу, а не пасивних слухачів. Найпоширеніші інтерактивні інструменти для використання на заняттях включають платформи для онлайн-співпраці (Google Classroom, Padlet, Zoom, Mentimeter), тестові платформи (Kahoot!) та сервіси/застосунки для створення або поширення навчального матеріалу. За допомогою цих інструментів студенти можуть працювати самостійно,

виконувати різні групові завдання або проекти, брати участь в обговореннях, аналізувати отримані навчальні матеріали до та після закінчення занять та висловлювати свої думки стосовно теми. Однак це не означає, що слід покладатися виключно на інтерактивне навчання [Пометун, Пироженко 2004, с. 11].

Інтерактивні технології сприяють розвитку комунікативних навичок, критичного мислення та креативності, оскільки базуються на активній взаємодії учня з учителем та іншими учнями [Бігич, Бориско, Борецька 2013, с. 129]. що є особливо важливою умовою підготовки майбутніх філологів. На заняттях викладач виступає не стільки джерелом інформації, скільки посередником між студентами, допомагаючи їм злагоджено працювати разом та досягати поставлених навчальних цілей. Крім того, застосування інтерактивних технологій у процесі перевернутого навчання здатне підвищити зацікавленість студентів до виконання завдань, оскільки навчальний процес стає більш захопливим, активним, персоналізованим та більш наближеним до їх повсякденного життя і загального суспільного досвіду [Пометун, Пироженко 2004, с. 61]. Замість традиційного підходу до прослуховування лекцій та написання конспекту, перевернуте навчання ставить за основу продуктивну діяльність в аудиторії, де студенти можуть взаємодіяти один з одним, виконувати практичні завдання у звичному для них форматі за допомогою онлайн-платформ. Це не тільки сприяє розвитку предметних знань, але й формує інфомедійну грамотність, яка є незамінним компонентом не тільки успішної професійної діяльності, а й базовою необхідністю використання технологій у XXI столітті.

Проаналізуємо деякі з ефективних інтерактивних технологій навчання, які допоможуть студентам розвивати мовну компетенцію англійської мови. В цьому контексті особливе значення мають діалогічні технології, які є важливими для створення комунікативного середовища та розширення можливостей співпраці між учнями/студентами, а також між вчителями та

учнями/студентами. У всіх сферах життя людини діалог виступає найефективнішим засобом обміну думками. Діалогічне спілкування не тільки є особливим видом мовленнєвої діяльності, але й мовленнєвим актом (обміном інформацією або почуттями), що допомагає зрозуміти погляди та думки співрозмовника спостерігаючи за ним і слухаючи його [Загнітко, Домрачева 2001, с. 38].

Діалогічне мовлення є формою мовленнєвої взаємодії між двома або більше учасниками процесу спілкування. Під час цієї комунікації кожен учасник по черзі виконує роль мовця та слухача. Розвиток компетентності діалогічного мовлення серед студентів є одним з головних завдань вищих навчальних закладів та інших освітніх установ. Оскільки розвинена культура діалогу створює умови для конструктивної взаємодії між учасниками освітнього процесу та сприяє вдосконаленню їхніх комунікативних навичок [Бігич, Бориско, Борецька 2013, с. 302].

Суть діалогу полягає у висловленні власних думок, вмінню вислуховувати думки інших, виражати свої переконання та підтримувати співпрацю через спільне вирішення проблем. Метою цього методу є організація навчального процесу таким чином, щоб практично всі студенти могли брати активну участь у навчальному процесі, обмінюючись ідеями та думками в аудиторії в комфортній для них атмосфері.

Діалогові технології не тільки сприяють розвитку мовних навичок, а й формують критичне мислення, емпатію та здатність до конструктивного діалогу. Це особливо важливо для розвитку комунікативних навичок, що включають уміння ефективно та доречно взаємодіяти в різних ситуаціях [Бігич, Бориско, Борецька 2013, с. 303]. Таким чином, студенти набувають навички, які є невід’ємними частинами сучасної освіти. Разом з дискусіями доцільним буде використання навчальних ігор, для закріплення здобутих знань.

Згідно з «Великим тлумачним словником сучасної української мови»: Гра (мн. ігри) – це 1. Дія за знач. грати, гратися; 2. Підпорядковане сукупності правил, прийомів або основане на певних умовах заняття, що є розвагою або розвагою та спортом одночасно [Великий тлумачний словник сучасної української мови 2005]. На відміну від звичайних ігор, навчальні (дидактичні) ігри мають одну визначальну особливість: чіткі навчальні цілі, орієнтовані на відповідні педагогічні результати. Питання навчально-ігрового проектування було ретельно досліджене в працях Т. Качеровської. Вчена відносить навчально-ігрове проектування до технологій навчання, які передбачають певну організацію, управління та контроль навчального процесу [Качеровська 2005, с. 34]. Від розуміння вчителем функцій та класифікації освітніх ігор залежить їх місце та роль у ході навчального процесу.

Ігрові методи навчання демонструють значну ефективність, що проявляється у: використанні ігрових моделей для об’єктів, процесів або видів діяльності; стимулюванні мислення та поведінки студентів; сприянні високій залученості до навчального процесу; необхідності взаємодії між студентами та викладачами; наданні студентам можливості самостійно приймати рішення; вихованні у студентів бажання набувати навичок і компетенцій у відносно короткі терміни [Венгер 2008]. Зокрема, використання методу симуляції може зробити процес гри більш реалістичним, дозволивши перевірити здобуті знання на практиці. Завдяки моделюванню професійних ситуацій студенти мають змогу зануритись у середовище своєї майбутньої діяльності, що дозволяє підвищити ефективність мовної практики та сприяє розвитку комунікативної компетентності.

Метод симуляції (англ. Simulation) полягає у моделюванні та відтворенні різних аспектів певної професійної діяльності (у даному випадку для професійного оволодіння іноземною мовою). Від рольових ігор симуляції

відрізняються тим, що відтворюють конкретні ситуації та проблеми, пов’язані зі сферою професійної діяльності, та мають бути максимально наближеними до реальних умов. Симуляція є більш складною грою, яка копіює діяльність реальних інститутів економічного, політичного, культурного життя [Бахтіярова, Арістова, Волобуєва 2017]. Симуляційна гра характеризується високим рівнем залученості учасників (учнів/студентів), які максимально повністю занурюються у свої ролі та прагнуть досягти відчутних результатів, оскільки загальний результат залежить від згуртованості команди та активності і швидкості прийняття рішень. Ці заходи розвивають у студентів навички критичного мислення, стратегічного планування, а також навички командної роботи. Водночас для розвитку критичного мислення велике значення має зацікавлення здобувачів освіти у навчальному процесі, дружня атмосфера, а також активна участь у командній та груповій роботі [Бахтіярова, Арістова, Волобуєва 2017]. Симуляції систематизують знання студентів, готуючи їх до швидкого та мотивованого прийняття рішень, необхідного в майбутній професійній діяльності. Симуляційні ігри представляють собою новий підхід, який не тільки дозволяє застосовувати теоретичні знання, але й сприяє розвитку практичних навичок. Вони слугують реалістичними моделями, що відтворюють конкретні прості або складні ситуації, дозволяючи учасникам експериментувати з різними можливими вирішеннями конфлікту.

Таким чином, симуляція має схожість з рольовими іграми, але принципово відрізняється за метою: вона не спрямована на зображення поведінки конкретних осіб, а скоріше на ілюстрацію певних явищ і механізмів.

“Case Study” сприяє розвитку аналітичного мислення та навичок прийняття рішень через командну роботу з набором навчальних матеріалів, укладених у папку (кейс), за реальними або вигаданими ситуаціями, з

подальшим аналізом, обговоренням і вирішенням проблеми [Wallace 2001, с. 44].

Метод кейсів сьогодні набув широкого поширення в освітньому процесі, оскільки він є не лише навчальним інструментом, а й має значний освітній потенціал для виховання особистісних якостей учнів/студентів. До них належать працьовитість, наполегливість, креативність, цілеспрямованість, впевненість у собі та своїх силах, сміливість брати на себе відповідальність за власні аналітичні висновки. Такий підхід сприяє формуванню особистості, яка бере активну участь у командній роботі, здатна до саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації.

Хоча є вчені, які не погоджуються з користю використання кейс-методу та висловлюють побоювання, що він може потенційно зашкодити результатам академічних досліджень [Shugan 2006], більшість вважає, що цей метод сприяє активізації навчального процесу і є ефективним засобом формування пізнавальних і комунікативних здібностей учнів/студентів [Бігич, Бориско, Борецька 2013, с. 127–128]. Організація навчання на основі цієї технології сприяє розвитку мовленнєво-мисленнєвих процесів та їх реалізації в мовленнєвому спілкуванні учнів / студентів [Бігич, Бориско, Борецька 2013, с. 128]. Так, наприклад, Р. Р. Джордан зазначає, що кейс-метод є підходом для формування знань, який підвищує рівень розуміння сутності навчального процесу. Але водночас при його впровадженні необхідно враховувати не тільки особливості дисципліни, що вивчається, та потенційні мовні бар’єри, але й ширші чинники, включаючи академічне середовище, різні методики викладання та відмінності в культурному контексті [Jordan 2012, с. 94]. М. Дж. Уоллес звертає увагу, на те, що застосування кейс-методу спирається на реальні приклади, що відображають конкретні ситуації. Такий підхід дозволяє розглядати питання та приймати рішення, з урахуванням їх можливих наслідків, за реальних умов, а не абстрактних [Wallace 2001, с. 40]. Т. Н. Хакін стверджує, що кейс-метод дає

студентам можливість моделювати різні ситуації та вести дискусії у реальному світі, що допомагає вчитися стратегіям переконання [Huckin 1988, с. 64–65].

Використання кейс-методу в навчанні набагато перевищує ефективність традиційних методів, оскільки аналіз ситуацій студентами сприяє розвитку здатності узагальнювати, проводити аналогії та робити висновки, а спільне обговорення розвиває навички говоріння. Такий підхід покращує навички обробки інформації: здатність ставити запитання та висловлювати прохання, розуміти значення деталей у контексті, аналізувати та узагальнювати висунуті аргументи, оцінювати альтернативи, а також слухати та розуміти інших. Але залежно від підходу і методу навчання досягнення учнів/студентів можуть суттєво відрізнятися [Byrd 2008].

Враховуючи вищесказане можна зробити висновок, що метод навчання на основі кейсів демонструє свої переваги, ефективно долаючи обмеження традиційних методів навчання, таких як пасивне засвоєння знань, обмежений розвиток критичного мислення, недостатня взаємодія студентів. Активна залученість учнів/студентів до аналізу різних сценаріїв ситуацій («кейсів»), що призводять до виникнення дилеми з якими вони можуть зіткнутися у професійній діяльності, стимулює аналітичне мислення, розвиває глибше розуміння глобальних питань, навички прийняття рішень [Byrd 2008, с. 27]. Це дозволяє здобувачам освіти застосовувати набуті знання на практиці одразу під час навального процесу. Однак вирішення вже готових ситуацій є лише одним з аспектів практичної підготовки. Іншим ефективним інструментом є метод проектів, який сприяє розвитку дослідницьких та творчих здібностей.

У проєктних технологіях, які ще іменують методом проєктів, роблять особливий акцент на процес роботи, хоча кінцевий результат залишається не менш важливим, оскільки відображає чіткість поставлених цілей і узгодженість освітньої програми. Добре продумані проєкти допомагають

підтримувати мотивацію учнів/студентів до навчання протягом тривалого часу, що дозволяє забезпечити емоційні та соціальні потреби здобувачів освіти [Eyring 2001].

Науковці теорії та практики управління проектами, такі як С. Бутрон та Н. Майкл наголошують, що вирішення проблем та прийняття оптимальних рішень є невід'ємними частинами проєктування, оскільки уточнюють цілі, способи їх досягнення та супровідні труднощі [Butron, Michael с. 137–144]. Успішність їх вирішення значною мірою залежить від командної взаємодії, яка ґрунтується на продуманій організації, чітких цілях та об'єднанні різних ідей та досвіду учасників команди. Ці принципи командної роботи можуть бути легко адаптовані у освітній процес вищих навчальних закладів. Оскільки навчально-ігрове проектування вважається інтерактивним методом навчання, орієнтованим на професійну підготовку філологів, який поєднує елементи навчальної та ігрової діяльності, він створює умови для забезпечення високої ефективності вивчення іноземної мови майбутніми фахівцями. У контексті проектних технологій сам проєкт в першу чергу виступає як засіб або інструмент для відтворення комунікативної та пізнавальної діяльності, тобто створює умови для спільного та творчого залучення студентів, відтворюючи елементи їх майбутньої дослідницької роботи [Тітова 2001, с. 7]. Широке застосування проєктного навчання у викладанні мов є яскравим втіленням найкращих гуманістичних підходів [Eyring 2001, с. 338].

Підсумовуючи, викладач повинен не тільки аналізувати ситуації, але й частіше вести дискусії зі студентами, оцінюючи їх здатність до ведення діалогу та вміння слухати протилежні погляди, а також їхню спроможність пропонувати конструктивні рішення для ефективного вирішення проблем. Викладач виявляє помилки та недоліки студентів, допомагаючи їм усвідомити необхідність досліджувати теоретичні основи питань та застосовувати їх на практиці. При оцінюванні студентів, які вивчають

комунікаційні науки, акцент повинен бути на їхній здатності обґрунтовувати пропозиції, використовуючи додатковий матеріал та статистичні дані, їхній здатності виявляти проблеми, формулювати питання на основі конкретних контекстів та чітко і логічно висловлювати свою позицію в дебатах.

Розвиток компетенцій майбутніх філологів за допомогою інтерактивних методів навчання не тільки надає студентам базові знання та професійні навички, але й сприяє розвитку їхньої системи цінностей, поглиблюючи розуміння майбутньої професії та етичних норм. Здобувачі освіти повинні налагодити ефективну взаємодію та комунікацію між членами групи або команди, щоб ефективно використовувати час та спільно вирішувати поставлені завдання. При чому, тривалість і характер цих поставлених завдань (проектів) можуть суттєво відрізнятися. Вони можуть бути короткостроковими, такими що виконуються швидко, коли учні/студенти виконують завдання протягом обмеженого часу для швидкого закріплення певних навичок або умінь. Або ці завдання можуть набувати більш складного характеру і перетворюватися на тривалі наукові дослідження або дослідницькі проєкти, що вимагають глибшого вивчення теми та збору інформації [Haines 1989]. Інтерактивні методи навчання мають багато переваг. Вони сприяють підвищенню ефективності навчального процесу, поглиблюють розуміння мовного матеріалу, покращують залученість учасників процесу до навчання та розвивають низку важливих навичок та компетенцій.

Враховуючи усе вище сказане, інтерактивні технології у поєднанні з перевернутим навчанням створюють ефективну педагогічну модель, яка орієнтована на розвиток ключових компетенцій сучасного фахівця.

РОЗДІЛ 3
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ПЕРЕВЕРНУТОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ФІЛОЛОГІВ

3.1 Організація та проведення експериментального дослідження

Апробація результатів дослідження проводилася під час проходження практики з 18 листопада 2024 року по 15 грудня 2024 року, протягом місяця в групах 2 курсу факультету іноземної філології Запорізького національного університету.

Група 203 – була експериментальною групою.

Група 202 – була контрольною групою.

У сучасному світі інтенсивного суспільного та технологічного розвитку перехід освіти від традиційних методів навчання до більш інноваційних та технологічних є неминучим [Güvenç 2018, c. 421].

Перевернуте навчання – це сучасна освітня модель, яка суттєво змінює організаційну структуру традиційних занять. Вивчення нових тем переноситься за межі класу, зазвичай за допомогою цифрових інструментів, зокрема відеоматеріалів, інтерактивних платформ, електронних підручників та інших цифрових ресурсів. Натомість навчання в класі зосереджується на активній інтелектуальній та практичній діяльності, під час яких отримані знання застосовуються у виконанні завдань, дискусіях, проєктній діяльності та індивідуальній або груповій роботі. Ця модель дозволяє поглибити розуміння предмета, одночасно розвиваючи професійні та комунікативні

навички. Бішоп і Верлегер розглядають перевернутий клас як сучасну навчальну технологію, що спирається на поєднання двох елементів, що взаємодоповнюють один одного. Перший елемент передбачає інтерактивне навчання у закладі освіти, де учні/студенти активно долучаються до навчальної діяльності, обговорюють і вирішують практичні завдання під керівництвом викладача. Другий елемент передбачає організацію самостійного навчання поза аудиторією або класом з використанням інтернет-ресурсів. [Bishop, Verleger 2013]. Такий підхід дозволяє учням/студентам вивчати нові теми у зручному для них темпі, переглядати складні розділи, зупиняючись або повторюючи незрозумілі їм моменти, тим самим сприяючи більш ефективному використанню часу на заняттях та посилюючи розуміння та засвоєння матеріалу [Tucker 2012].

При використанні моделі перевернутого класу навчальний процес стає більш гнучким, індивідуалізованим і орієнтованим на студента. Це сприяє розвитку самостійності, почуття відповідальності за власне навчання та підвищує внутрішню мотивацію і залученість до навчального процесу [Bergmann, Sams 2012, с. 60]. Крім того, використання засобів перевернутого навчання дозволяє ефективно впроваджувати у навчальний процес сучасні навчальні технології, такі як: метод веб-квест, метод кейсів, метод проектів та ін. Велика кількість науковців присвятила свої роботи обґрунтуванню змістовно-орієнтовного навчання. Зокрема, праці Ф. Л. Столлер демонструють, як проектні технології можуть бути інтегровані при вивченні англійської як другої мови [Stoller 1997].

Підсумовуючи, перевернуте навчання (“flipped classroom”) виступає ефективним засобом оптимізації освітнього процесу, оскільки поєднує самостійну інтелектуальну діяльність студентів з активною взаємодією в аудиторії, забезпечує більш високий рівень осмислення матеріалу та відповідає сучасним вимогам підготовки майбутніх філологів. Його впровадження в процес навчання дозволяє вчителям виконувати роль

наставника та консультанта, який направляє, підтримує та допомагає учням/студентам протягом усього навчального процесу, а не лише вичитує текст та видає вказівки для домашнього завдання.

Перевірка запропонованого інноваційного навчально-методичного матеріалу для підготовки майбутніх філологів відбулася в рамках педагогічного експерименту з метою перевірки ефективності, практичної доцільності та результативності його застосування для формування англомовної комунікативної компетентності студентів-філологів. Метою експерименту було встановити, наскільки застосування сучасних технологій навчання, на прикладі перевернутого навчання, інтерактивних методів навчання та елементів самостійного навчання, сприяє підвищенню рівня професійної підготовки майбутніх філологів.

Експериментальна робота здійснювалась згідно з сучасними вимогами до організації педагогічного експерименту і складалася з трьох послідовних етапів:

1. Констатувальний етап.

На цьому етапі було визначено вихідний рівень комунікативних здібностей студентів у володінні англійською мовою, їх навчальні потреби, мотиваційні особливості, а також рівень роботи з цифровими інструментами та їх готовність до впровадження нових методів навчання у освітній процес. Для отримання об’єктивних та повних даних було використано комплекс комплементарних методів збору емпіричних даних. Зокрема, було використано вправи для перевірки рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції студентів (див. Додаток А) та вправи для повторення раніше вивчених структур та конструкцій за пройденою темою (див. Додаток Б).

Було проведено опитування щодо ставлення студентів до використання інноваційний технологій та засобів у процесі навчання та оцінювання рівня їх мотивації та готовності до праці в такому інноваційному освітньому

середовищі. Важливим джерелом інформації також стало спостереження за навчальною діяльністю студентів, що дозволило простежити рівень їх залученості на різних етапах заняття. Додатково було проведено аналіз навчальних результатів попередніх семестрів, що забезпечило можливість порівняння динаміки результатів для визначення впливу експериментальних умов на ефективність навчання.

Результати констатувального етапу показали достатній рівень розвитку комунікативних навичок, достатній рівень володіння термінологією в межах необхідних фахових завдань, а також достатній рівень самостійної підготовки студентів до занять.

2. Проведення експериментальної роботи

На цьому етапі проведення аудиторних занять було реалізовано використання засобів перевернутого навчання у поєднанні з інноваційними цифровими інтерактивними технологіями. Це означає, що у освітній процес було інтегровано мультимедійні матеріали, онлайн-ресурси, інструменти платформи Google тощо, що забезпечували підвищення динамічності, гнучкості й результативного навчального процесу. Цей підхід сприяв створенню більш зручних умов для підвищення самостійності студентів та оптимізації їхньої комунікативної діяльності в умовах сучасного освітнього середовища. Основна увага була сконцентрована не на повторенні теоретичних знань, а на практичному застосуванні мовних навичок студентів філологів.

Процедурою експерименту передбачалось, що у контрольній групі (групі 202) аудиторні заняття будуть проходити традиційно, згідно з програмою і навчально тематичним планом викладача. Аудиторні заняття в експериментальній групі (групі 203) проходитимуть з використанням засобів перевернутого навчання. З метою розвитку комунікативних навичок та критичного мислення, студентам, у межах опрацювання теми «Медицина»

(англ. «Medicine»), було запропоновано виконати аналітичне завдання, що передбачало зіставлення дат з медичними досягненнями (див. Додаток В).

Така діяльність вимагала від здобувачів освіти не лише актуалізації наявних знань, але й уміння логічного вибудовування причинно-наслідкових зв'язків та аргументування власного вибору. Крім того, такий формат завдання сприяв активізації енергійної навчальної взаємодії, оскільки студенти обговорювали запропоновані рішення, порівнюючи власні варіанти з варіантами одногрупників. Це, у свою чергу, посилювало міжособистісну комунікацію та поглиблювало розуміння історичного розвитку медичної науки.

Після студенти мали змогу переглянути відео "Top 10 medical advancements in history" (див. Додаток Г), присвячене ключовим медичним досягненням та рокам їх винайдення [Proclinical 2021]. Перегляд відео слугував важливим етапом актуалізації й поглиблення знань, оскільки дозволив наочно простежити історичну динаміку розвитку медичних досягнень.

Після ознайомлення з матеріалом було організовано колективне обговорення, у межах якого студенти висловлювали власні думки з теми та порівнювали значущість представлених досягнень з їхньою роллю у сучасному світі. Протягом дискусії учасників заохочували використовувати аргументи, приклади та знання, отриманні раніше, для обґрунтування своїх думок, тим самим поглиблюючи їх розуміння теми. Така інтерактивна форма роботи сприяла активній участі та співпраці студентів, розвитку їх аналітичного мислення, уміння аргументовано висловлювати власні думки та позицію, підтримувати наукову дискусію. Завдяки подібним обговоренням здобувачі освіти не тільки закріплюють свої знання, але й розвивають необхідні професійні компетенції, що є необхідними для їх майбутньої професії.

На цьому етапі були виділені наступні результати поведінки студентів: достатня мотивація до навчання, задовільна залученість до навчального процесу, поліпшення якості усного мовлення та розширення професійного лексикону.

3. Аналіз результатів експериментального проекту

Після проведення експериментального етапу було здійснено повторну перевірку за допомогою аналогічних методів, що й на діагностичному етапі, для забезпечення порівняльної надійності.

Результати аналізу свідчать про наступне:

Учасники експериментальної групи продемонстрували високий рівень володіння англійською мовою. Під час спілкування іноземною мовою у них зросла впевненість у собі та комунікативна самостійність. Вони розвинули вміння користуватися цифровими ресурсами, зокрема покращили здатність самостійної підготовки до занять, розвинули критичне мислення, креативність та здатність до рефлексії. Отримані дані підтверджують ефективність запропонованої методики навчання, яка відповідає сучасним цілям викладання мов та вимогам професійної підготовки майбутніх лінгвістів.

Підсумовуючи, можна зазначити, що в результаті проведення дослідження було доведено, що впровадження інноваційних технологій та засобів перевернутого навчання у освітній процес сприяє розвитку та значно покращує іншомовну компетенцію студентів та створює умови для підготовки конкурентоздатних фахівців.

Перевернутий клас вважається ефективним освітнім підходом, що створює умови для засвоєння учнями/студентами навчального матеріалу поза класом, одночасно підвищуючи їхню залученість завдяки впровадженню та ефективному застосуванню інтерактивних методів навчання. Ця модель сприяє розвитку самостійного навчання та підтримує активну співпрацю між здобувачами освіти. Також доцільно зауважити, що, попри побоювання

викладачів та студентів, її впровадження не усуває роль педагога в освітньому процесі, а перетворює її більше на роль наставника. Тому, як сучасна, інноваційна та перспективна методика, перевернуте навчання вдосконалює освітній процес, одночасно поглиблюючи педагогічну обізнаність щодо того, які методи є ефективними, а які ні, та які альтернативи є доцільними для використання в конкретній педагогічній практиці [Güvenç 2018, c. 430–431].

Проведення експериментального дослідження мало на меті визначення особливостей аналізованого процесу та створення відповідних педагогічних умов, які б дозволили зрозуміти динаміку його змін на освітній процес. Як відомо, педагогічний експеримент – це сукупність методів дослідження, що забезпечує науково-об’єктивну та доказову перевірку правильності гіпотези, обґрунтованої на початку дослідження [Панасенко 2013, с. 22].

Дослідження уточнило методичні рекомендації щодо підготовки майбутніх філологів та визначило ступінь їхньої готовності до інтегрування вищезгаданих навчальних технологій у педагогічну практику. Крім того, було проаналізовано низку факторів, що впливають на розвиток іншомовної комунікативної компетенції студентів.

3.2 Рекомендації щодо впровадження засобів перевернутого навчання у сучасну систему освіти

Для успішного впровадження сучасних технологій у навчальний процес необхідно ретельно проаналізувати методологічні рішення та виважено підійти до їх педагогічного обґрунтування. По-перше, викладачі повинні чітко визначити освітні цілі та підібрати необхідні цифрові інструменти, які будуть ефективно сприяти підвищенню мовної компетентності,

комунікативних навичок та професійної підготовки студентів-філологів. Інтеграція технологій має бути органічно вплетена в структуру навчального процесу: від мотивації до навчання та передачі нових знань до аналізу результатів та проведення рефлексії. Першочергове значення у цій методиці мають цифрові ресурси автентичною мовою. Для успішної реалізації педагогічних технологій у вищих навчальних закладах, спрямованих на послідовне професійне зростання особистості, необхідне дотриманні низки умов, які у своїх працях виокремлює С. Сисоєва: організаційні умови, які передбачають створення ефективної системи реалізації інтегрованих освітньо-професійних програм підготовки фахівців; змістово-процесуальні умови забезпечують узгодженість та логічну поступовість змісту, форм і методів навчання на різних етапах професійної освіти; соціально-психологічні умови, які спрямовані на формування професійної мобільності майбутніх спеціалістів, їхньої здатності швидко адаптуватися до актуальних вимог ринку праці; гуманістична спрямованість педагогічних технологій передбачає визнання людини як особистості та найвищої цінності суспільства [Сисоєва 2002, с.74–75]. Не менш важливим є правильне заохочення учнів/студентів до подолання бар'єрів на шляху до покращення іншомовної компетенції. Докази цього теоретичного твердження можна знайти у дослідженні М. Свейн і Ш. Лапкін, які стверджують (тут переклад наш. – С.О.): «що «підштовхування» здобувачів освіти до виходу за межі їхнього поточного рівня знань може призвести до підвищення їхніх результатів, …» [Swain, Lapkin 1995, с. 374].

Автентичні інформаційні технології та ресурси занурюють учнів/студентів у цілком природне іншомовне середовище. Їх використання розвиває комунікативні навички, сприяє покращенню взаємодії в команді та прискорює опанування іноземної мови [Ніколаєва et al., 2015, с. 37]. Покращення цифрової грамотності як вчителів, так і учнів заслуговує особливої уваги, оскільки є ключовим фактором для впевненого та свідомого

використання технологій. Крім того, надзвичайно важливим є постійний моніторинг ефективності впровадження інструментів, збір відгуків та коригування методів навчання на основі результатів. М. Дж. Лаге, Г. Дж. Платт та М. Трегліа у своїх працях довели, що перевернуте навчання дозволяє учням/студентам з різними підходами до навчання працювати у той спосіб, який їм подобається найбільше, та при використанні якого, вони відчувають себе упевнено та комфортно. Автори показали на практиці, що навіть на заняттях, які відвідує велика кількість студентів, використовуючи засоби перевернутого навчання можна покращити активність здобувачів освіти та їх відповідальність за власне навчання, якщо правильно організувати поєднання самостійної роботи з матеріалом до початку заняття та інтерактивної роботи безпосередньо в аудиторії [Lage, Platt, Treglia 2000]. Такі умови дозволяють кожному учню або студенту з різним рівнем розуміння англійської мови працювати з новою інформацією у власному темпі.

Таким чином, сучасні педагогічні технології не тільки збагачують навчальний процес, але й створюють новий освітній ландшафт, який дозволяє персоналізувати навчання, сприяє розвитку критичного мислення та готує учнів до всебічної професійної діяльності в світі стрімкого цифрового розвитку.

ВИСНОВКИ

У ході проведення роботи за обраною темою були зроблені наступні узагальнення та висновки:

За останні роки відбулося багато змін у підготовці студентів-філологів у вищих навчальних закладах, це значною мірою пов’язано з появою нових стандартів, навчальних планів і програм. Попри це, головною метою викладання англійської мови був і залишається розвиток комунікативних і загальних компетенцій та компетентностей студентів, що передбачає здатність до комунікації іноземною мовою в певних сферах, на певні теми та в певних ситуаціях, використовуючи відповідний мовний матеріал, що передбачає вільне володіння лексикою. Згідно з «Великим тлумачним словником сучасної української мови» термін «лексика» означає сукупність слів певної мови, її окремих сфер чи діалектів. Оволодіння лексичною компетентністю передбачає удосконалення здатності учня/студента розпізнавати слова в англійській розмові, розуміти їх значення та правильно вживати їх в конкретному контексті. Результати дослідження показують, що використання автентичного матеріалу не є кінцевою метою, а скоріше засобом для створення в класі/аудиторії атмосфери, яка найефективніше впливає на розвиток доброзичливих відносин.

Було розглянуто актуальну проблему формування професійної компетенції майбутнього філолога засобами перевернутого навчання, обґрунтовані поняття «компетенція» та «компетентність» майбутнього філолога. У результаті аналізу теоретичних підходів, педагогічних технологій та можливостей їх застосування можна стверджувати, що сучасна освітня модель повинна спиратися на поєднання інноваційних методів та інтерактивних форм роботи. Перевернуте навчання, метод симуляції, метод кейсів, метод проектів та різні інші форми комунікативної взаємодії

дозволяють створити освітнє середовище, в якому студенти не тільки здобувають знання, але й активно застосовують їх на практиці. Результати підтверджують, що ефективність професійної підготовки майбутніх філологів значною мірою залежить від здатності викладача до організації структурованого і психологічно комфортного навчального простору, в якому враховуються індивідуальні особливості студентів та їх рівень готовності до роботи з сучасними освітніми технологіями. Педагогічний експеримент показав, що інтерактивні методи в поєднанні з елементами перевернутого навчання значно посилюють відповідальність студентів за власне навчання. Отже, їх інтеграція в систему освіти вищих навчальних закладів є не тільки актуальною, але й необхідною умовою підготовки конкурентоспроможних фахівців.

Доведено доцільність використання засобів перевернутого навчання в процесі навчання майбутніх філологів. Серед ключових переваг їх використання виділяють можливість реалізації підходу, орієнтованого на індивідуальність студента та підтримку його особистісного підходу до навчання, а також трансформацію ролі викладача у перевернутому навчанні, який з доповідача інформації стає модератором або, якщо точніше, посередником між освітньою комунікативною діяльністю учасників навчального процесу. Разом із тим, окреслено можливі труднощі при впровадженні формату перевернутого навчання, зокрема відсутність достатнього рівня мотивації до пізнавальної діяльності безпосередньо в аудиторії, обмежений доступ до цифрових ресурсів або технічні проблеми з підключенням до інтернету. Подолання цих викликів дозволить реалізувати потенціал моделі перевернутого навчання повною мірою та створить умови для підготовки конкурентоспроможних фахівців в комфортному для них середовищі.

Також окреслено кінцеві результати цілей та завдань покладених на професійну підготовку студентів філологічного напрямку вивчення

іноземних мов у закладі вищої освіти. В умовах сьогодення перевернуте навчання розглядається як перспективна, інноваційна та ефективна освітня технологія, яка здатна оптимізувати структуру навчального процесу, підвищити інтерактивність перебігу занять, а також сприяти зростанню власної обізнаності викладачів щодо результативності їх методичних підходів, визначити їх слабкі та сильні сторони, та обрати які альтернативні стратегії навчання є доцільними та найбільше відповідають потребам їх студентів у навчальному закладі.

Підсумовуючи вищесказане, можна стверджувати, що перевернуте навчання забезпечує оптимальне поєднання самостійного вивчення теоретичного матеріалу та практичної діяльності у класі або аудиторії, спрямованих на розвиток комунікативних навичок, критичного мислення та вміння працювати в команді. Таким чином, перевернуте навчання є важливим інструментом для поліпшення професійної підготовки майбутніх філологів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айзенбарт М. Я. Сутність понять «компетентність» і «компетенція» в сучасній науковій парадигмі. *Молодь і ринок*. 2017. № 3. С. 88-92.

2. Артеменко О. В. Особливості підготовки майбутнього вчителя філолога в сучасних психолого-педагогічних дослідженнях. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі.* 2011. № 6. С. 16-24.

3. Багрій В. Н. Критерії та рівні сформованості професійних умінь майбутніх соціальних педагогів. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна».* 2012. № 6. С. 10-14.

4. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.

5. Ващенко Г. Загальні методи навчання: Підручник для педвузів. Харків : Державне видавництво України, 1929. 232 с.

6. Венгер Л. А. Гра як вид діяльності. *Записки психолога*. 2008. № 3. С. 19-23.

7. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підруч. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ : *Центр навчальної літератури*, 2006. 384 с.

8. Вольневич О. І. Технологія flipped classroom в дистанційному й очному навчанні. *Інформаційні технології і засоби навчання.* 2013. № 4. Т. 36. С. 121-131.

9. Головань М. С. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології.* 2011. № 8 (18). С. 224-234.

10. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 3-тє вид., доп. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.

11. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.

12. Загнітко А. П., Домрачева І. Р. Основи мовленнєвої діяльності: навчальний посібник. Донецьк : Український культурологічний центр, 2001. 316 с.

13. Інноваційні педагогічні технології: теорія та практика використання у вищій школі : монографія / Доброскок І. І., Коцур В. П., Нікітчина С. О. [та ін.] ; наук. ред. В. П. Коцур; укладач О.І. Шапран. Переяслав-Хмельницький : Видавництво С. В. Карпук, 2008. 285 с.

14. Інноваційні технології навчання: навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / відп. ред. Бахтіярова Х.Ш.; наук. ред. Арістова А. В.; упорядн. словника Волобуєва С. В. Київ : НТУ, 2017. 172 с.

15. Калініна Л. В., Климович Ю. Ю. Let’s Flip: використання засобів перевернутого навчання у процесі формування професійної компетентності майбутніх філологів: навчально-методичний посібник. Житомир : Видавець ПП «Євро-Волинь», 2021. 114 с.

16. Качеровська Т. В. Навчально-ігрове проектування у підготовці майбутніх менеджерів організацій : дис. … канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2005. 206 с.

17. Климович Ю. Ю. Let’s Flip: Розвиток мовної особистості студента філолога в умовах перевернутого навчання: навчально-методичний посібник. Житомир : ЖДУ імені Івана Франка, 2022. 112 с.

18. Климович Ю. Ю. Формування професійної компетентності майбутнього філолога засобами перевернутого навчання : дис. … канд. пед.

наук : 015 Професійна освіта. Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир, 2024. 305 с.

19. Кобрій О. Моделювання професійної підготовки педагога у вищих навчальних закладах. *Людинознавчі студії.* Серія «Педагогіка». 2016. № 3(35). С. 145-152.

20. Коваленко О. П. Організаційно-педагогічна модель формування професійної компетентності майбутніх авіафахівців у процесі вивчення природничих дисциплін. Модернізація професійної підготовки майбутніх фахівців авіаційної галузі: монографія / за ред. Т. С. Плачинда. Кропивницький : «Поліум», 2020. С. 9-33.

21. Корніяка О.М. Лабіринти розуміння: текст як об‘єкт розуміння. Київ : Знання, 1990. 48 с.

22. Малига О. О. Підвищення ефективності навчально-виховного процесу з допомогою інтерактивного навчання. *Англійська мова та література.* 2010. № 2. С. 5-11.

23. Машкіна Л. А. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у процесі педагогічної практики. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2011. Вип. 16 (69). С. 183-192.

24. Нікітчина С. О. Мовні та комунікативні стратегії в полікультурному середовищі. *Психолінгвістика*. Вип. 6. 2010. С. 197-203.

25. Павлович А. В. Використання інтерактивних методів навчання у викладанні іноземної мови професійного спрямування у вищій школі. 2012. URL: http://confesp.fl.kpi.ua/sites/default/files/tezi.pdf. (дата звернення: 21.09.2025)

26. Панасенко Е. А. Експеримент як провідний емпіричний метод наукового дослідження в психології : теоретичний аспект. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського*. Серія : Психологічні науки. 2017. № 1 (17). С. 127-133

27. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник. Курлянд З. Н., Хмелюк Р. І., Семенова А. В. [та ін.] ; за ред. Курлянд З. Н. 2-е вид., допов. та переробл. Київ : Знання, 2005. 399 с.

28. Педагогічні технології: теорія та практика: навч.-метод. посіб. / за ред. М. В. Гриньової. Полтава : АСМІ, 2006. 230 с.

29. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук. метод. посібн. / за ред. О. І. Пометун. Київ : А.С.К., 2004. 192 с.

30. Попова О. В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у ХХ столітті : монографія. Харків : ОВС, 2001. 256 с.

31. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: наказ МОН України № 869 від 20.06.2019 р.. URL: https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-standartu-vishoyi-osviti-za-specialnistyu-035-filologiya-dlya-pershogo-bakalavrskogo-rivnya-vishoyi-osviti (дата звернення: 17.09.2025).

32. Програма з англійської мови для професійного спілкування. / Г. Є. Бакаєва та ін. Київ : Ленвіт, 2005. 119 с.

33. Рудакова Л. П. Навчання студентів розуміння соціокультурної інформації при читанні англомовної художньої літератури у вищих мовних навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. 2004. 255 с.

34. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія : навч. посіб. Київ. : Академвидав, 2006. 360 с.

35. Сисоєва С. О. Педагогічні технології: визначення, структура, проблеми впровадження. *Неперервна професійна освіта : теорія і практика.* 2002. Вип. 4. С. 69-79.

36. Сікорський П. І. Теорія і методика диференційованого навчання. Львів: СПОЛОМ, 2000. 421 с.

37. Стинська В. Моделювання професійної діяльності майбутніх викладачів закладів вищої освіти. *Нові технології навчання*. 2020. № 94. С. 315–319.

38. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах : колективна монографія. Ніколаєва С. Ю., Борецька Г. Е., Майєр Н. В., Устименко О. М., Черниш В. В. та інші; [за ред. Ніколаєвої С. Ю. техн. ред. Соболєвої І. Ф.] Київ : Ленвіт, 2015. 444 с.

39. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: навчальний посібник. Київ : Фірма «Інкос», 2006. 248 с.

40. Тітова В. В. Модульно-проектна методика навчання англійської мови студентів вищих технічних закладів освіти: дис. … канд. пед. наук : 13.00.02. Київ. 2001. 268 с.

41. Федоренко Ю. С. Комунікативна компетенція як найважливіший елемент успішного спілкування. *Рідна школа*. 2002. № 1. (864) С. 63-65.

42. Чепіль М. М., Дудник Н. З. Педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2012. 224 с.

43. Черниш В. В. Навчання іншомовного діалогічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови.* 2012. № 4. С. 11 – 27.

44. Allwright, R. L. The importance of interaction in classroom language learning. *Applied Linguistics*, 1984. Vol. 5 (2). P. 156-171.

45. Bergmann J., Sams A. Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day. Washington DC: ISTE, 2012. 111 p.

46. Bergmann J., Sams A. Flipped learning: Gateway to student engagement. Eugene: *ISTE: International Society for Technology in Education.* 2014. 169 p.

47. Bishop J. L., Verleger M. A. The Flipped Classroom : A Survey of the Research. *120th American Society for Engineering Education Annual Conference and Exposition*, 30. 2013. P. 1-18.

48. Bonk C. J., Graham C. R. The handbook of blended learning : Global perspectives, local designs. San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing, 2005. 640 p.

49. Butron C., Michael N. A Practical Guide to Project Management. London : Kogan Page, 1992. 152 p.

50. Byrd J. Jr. Guidebook for Student-Centered Classroom Discussions. Interactivity Foundation, 2008. 131 p.

51. Corder S. P. The Significance of Learner's Errors. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching.* 1967. № 5/2. P. 161-170.

52. Coursera. URL: https://www.coursera.org/ (дата звернення: 03.11.2025).

53. Eyring J. Experiential and Negotiated Language Learning. *Teaching English as a Second or Foreign Language,* (3rd ed.) By M. Celce-Murcia. Boston : Heile & Heile, 2001. P. 333-345.

54. Flipped Classroom. The University of Texas at Austin URL: https://facultyinnovate.utexas.edu/flipped-classroom. (дата звернення 12.10.2025).

55. Flipped Learning Global Initiative. URL: https://www.flglobal.org/ (дата звернення: 12.10.2025).

56. Google Classroom. URL: https://classroom.google.com/ (дата звернення: 03.11.2025).

57. Google Meet. URL: https://meet.google.com/ (дата звернення: 03.11.2025).

58. Güvenç G. The flipped classroom approach in teaching writing: An action research. *International Journal of Social Sciences and Education Research.* 2018. Vol 4 (3). P. 421-432.

59. Haines S. Projects for the EFL Classroom: Resource Material for Teachers. Edinburgh : Thomas Nelson and Sons, 1989. 108 p.

60. Hedge T. Teaching and Learning in the Language Classroom. Oxford, UK : Oxford University Press, 2000. P. 187-190.

61. Herreid C. F., Schiler N.A. Case Studies and the Flipped Classroom. *Journal of College Science Teaching*. 2013. 42(5). P. 62-66.

62. Huckin T. N. Achieving professional communicative relevance in a ‘generalised’ ESP classroom. *ESP in the Classroom: Practice and Evaluation. ELT Document.* 1988. № 128. P. 61-70.

63. Jordan R. R. English for Academic Purposes: A guide and resource book for teachers. Cambridge University Press, 2012. 404 p.

64. Kahoot!. URL: https://kahoot.com (дата звернення: 03.11.2025).

65. Kostka I., Marshall H. W. Flipped Learning in TESOL: Past, Present, and Future. *Applications of CALL Theory in ESL and EFL Environments.* Hershey, PA : IGI Global. 2018. P. 223-243.

66. Lage M. J., Platt G. J., Treglia M. Inverting the Classroom: A Gateway to Creating an Inclusive Learning Environment. *The Journal of Economic Education* 2000. Vol .31(1). P. 30-43.

67. LearningApps. URL: https://learningapps.org/ (дата звернення: 03.11.2025).

68. Legutke M., Thomas H. Process and Experience in the Language Classroom. Harlow, UK : Longman, 1991. 350 p.

69. Shugan S. M. Editorial : Save Research – Abandon the Case Method of Teaching. *Marketing Science.* (March–April). 2006. Vol. 25(2). P. 109-115.

70. Sprague D., Dede C. Constructivism in the Classroom: If I Teach This Way, Am I Doing My Job? *Learning and leading with technology,* 1999. Vol. 27(1). P. 6-9.

71. Stoller F. L. Project Work: A Means to Produce Language Content. *English Teaching Forum.* 1997. Vol. 35. No.4. P. 2-9.

72. Stone B. B. Flip Your Classroom To Increase Active Learning And Student Engagement. *In Proceedings from 28th Annual Conference on Distance Teaching & Learning,* Madison, Wisconsin, USA. 2012. P. 1-5.

73. Strayer J. F. How learning in an inverted classroom influences cooperation, innovation and task orientation. *Learning environments research*. 2012. Vol. 15(2). P. 171-193.

74. Swain M., Lapkin S. Problems in output and the cognitive processes they generate: A step towards second language learning. *Applied Linguistics.* 1995. No.16 (3). P. 371-391.

75. Tucker B. The flipped classroom. Education Next. 2012. № 12(1). URL: https://www.educationnext.org/the-flipped-classroom/ (дата звернення: 16.10.2025).

76. Wallace M. J. Training Foreign Language Teachers. Cambridge University Press, 2001. 180 p.

77. Webb M., Doman E. Does the Flipped Classroom Lead to Increased Gains on Learning Outcomes in ESL/EFL Contexts? *The CATESOL Journal.* 2016. № 28(1). P. 39-67.

78. Wordwall. URL: https://wordwall.net/ (дата звернення: 11.10.2025).

79. Yee K. Interactive Techniques. URL: https://www.usf.edu/provost/faculty-success/teaching-learning/index.aspx

80. Zoom. URL: https://zoom.us (дата звернення: 11.10.2025).

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

81. Великий тлумачний словник сучасної української мови / голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

82. Словник іншомовних слів. URL: https://www.jnsm.com.ua/sis/ (дата звернення: 21.09.2025).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

83. Proclinical. Top 10 medical advancements in history. YouTube. 2021. URL: https://www.youtube.com/watch?v=lRdExhh8otQ (дата звернення: 16.10.2025).

SUMMARY

The presented paper is dedicated to analyzing the characteristics of applying the “flipped classroom” technology in the process of professional education of future philologists.

In recent years, numerous changes have occurred in the educational process of philology students in higher learning institutions, largely due to the introduction of new standards, curriculum, and programs. Despite this, the main goal of teaching English has been and continues to be the development of student’s communicative and general competencies and skills.

The current problem of forming the professional competence of future philologists through flipped learning was examined, and the concepts of “competence” and “competency” of future philologists were clarified. The results confirm that the effectiveness of the professional training of future philologists largely depends on the teacher’s ability to organize a well-structured and psychologically comfortable learning environment that takes into account the individual characteristics of students and their level of readiness to work with modern educational technologies.

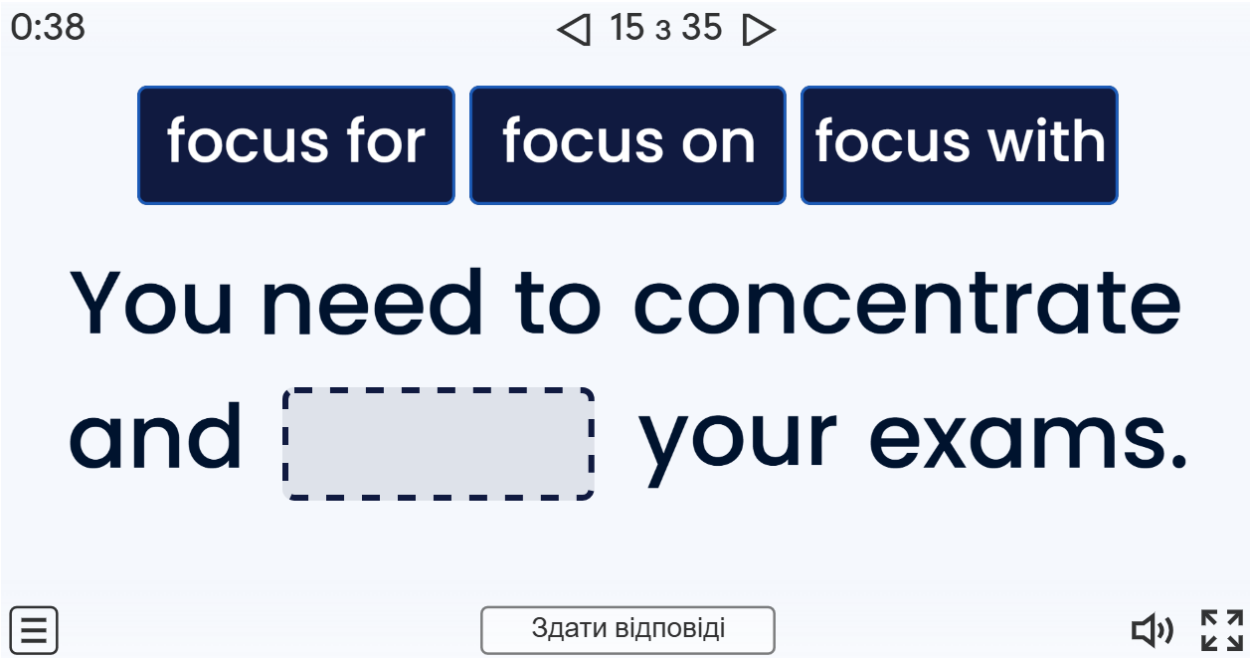
Flipped learning provides an optimal combination of independent study of theoretical material and practical classroom activities aimed at developing communication skills, critical thinking, and teamwork skills. Thus, flipped learning is an important tool for improving the professional training of future philologists.

Keywords: *professional competency; communicative competence; flipped learning; philology; innovative pedagogical technologies; communication; language; foreign language and literature*

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Приклад вправи для перевірки рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції студентів-філологів

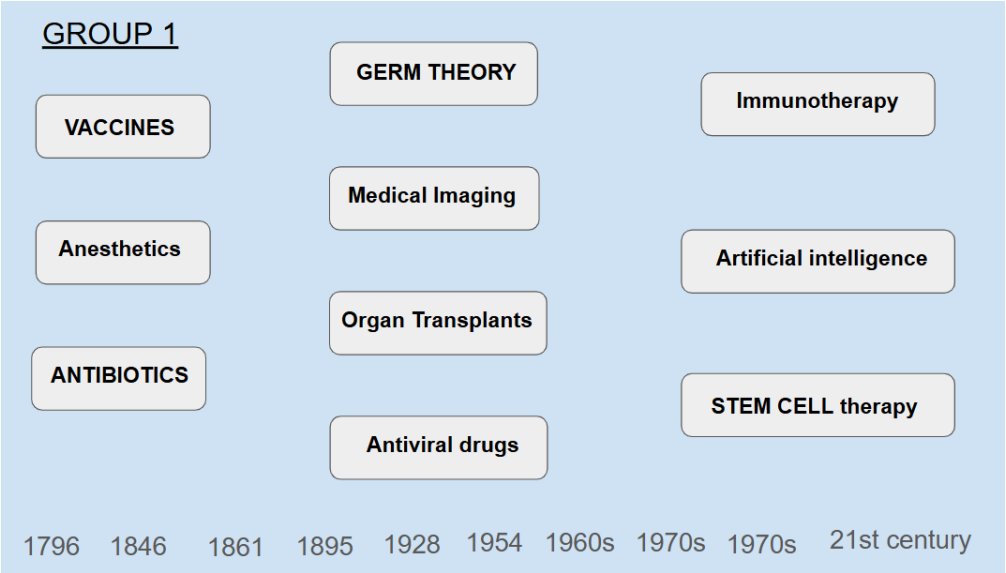
ДОДАТОК Б

Приклад вправи для повторення раніше вивчених структур та конструкцій за пройденою темою іноземною мовою

ДОДАТОК В

Приклад зображає використання цифрових інтерактивних технологій під час проведення аудиторних занять

ДОДАТОК Г

Приклад використання цифрових технологій у межах навчання

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Євченко Софія Олександрівна, студентка 2 курсу, денної форми здобуття освіти, факультету іноземної філології, спеціальності 035 Філологія, освітньої програми 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, адреса електронної пошти sofia.evchenko@gmail.com

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему: «Формування іншомовної компетенції студентів-філологів засобами перевернутого навчання» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (студент) Євченко Софія Олександрівна